

Socialdemokratiets arbejdsprogram 2000-2004 **Vedtaget på kongressen, september 2000**

FRI OG FÆLLES

Målet for Socialdemokratiet er det frie menneske. Som i FN's menneskerettighedserklæring tror vi på, at "mennesker er født lige og frie i værdighed og rettighed". Men vi tror også, at denne frihed forudsætter et solidarisk fællesskab med andre. Også i det 21. århundrede vil dette være bærende værdier for Socialdemokratiet.

Midlerne til at opnå frihed for alle skal bygge på demokrati, solidaritet og social tryghed. Derfor skal reel frihed opnås ved omfordeling og lige adgang til samfundets fælles goder: Uddannelse, arbejde, social sikkerhed, sygdomsbehandling og et godt miljø. I vores velfærdssamfund har vi demokratisk bestemte fælles ydelser.

Det socialdemokratiske frihedsideal er nært forbundet med det ansvar, vi har for hinanden. Vi ønsker ældreomsorg, uddannelse og børnehaver. Derfor betaler vi skat. Vi vil gerne have rent drikkevand og rene fødevarer. Derfor vedtager vi miljøregler.

Love og bestemmelser gør det imidlertid ikke alene. Relationer mellem mennesker er meget mere end formelle regler. Vi har brug for netværk, hvor vi bor, arbejder og færdes. Vi kan alle medvirke til at bryde ensomheden, og vi kan blande os, hvis nogen bliver truet af andre. Vi har kort sagt alle et ansvar for hinanden.

International solidaritet er en del af vores menneskesyn. Vi sætter respekten for frihedsrettigheder og sociale rettigheder højt. Forholdet mellem rig og fattig er stadig ulige. Det er vores forpligtelse at åbne for adgang til de rige landes markeder, at give bistand og at være med til at håndhæve de internationale konventioner om menneskerettigheder i bred forstand.

Miljø, globalt set, er en fælles udfordring. Det enorme ressourceforbrug kan give anledning til

folkeflytninger, konflikter og krige. Skovfældning fører til ørkendannelse; mennesker må vandre i søgen efter vand. Klimaændringer kan få havet til at stige og oversvømme lavtliggende egne. De vestlige industrialiserede lande har et medansvar. Derfor skal vi samarbejde om at sikre klodens miljø.

At arbejde for reel frihed for alle mennesker kræver en samlet politik, hvor hensynet til mennesker og miljø står i centrum både nationalt og internationalt.

Tryghed for alle - frihed og solidaritet

I alle lande løser staten en række opgaver: Forsvar, politi, infrastruktur og retsvæsen. I velfærdssamfundet løser fællesskabet også en række velfærdsopgaver for borgerne.

For Socialdemokratiet er det helt centralt, at alle borgere har adgang til den grundlæggende velfærd - så som sygdomsbehandling og uddannelse. Ingen må stå uden økonomisk dækning, hvis sygdom, ulykke eller en negativ social begivenhed rammer. Derfor skal man være sikret økonomisk, hvis man mister sin arbejdsevne som følge af invaliditet eller ved arbejdsløshed. Derfor skal folkepensionen være det grundlæggende økonomiske sikkerhedsnet i alderdommen. Velfærden skal først og fremmest finansieres i fællesskab - over skatterne.

Velfærdsydelserne giver handlefrihed i hverdagen. Når sikkerhedsnettet er i orden, er der overskud til at tænke på andre ting. Det giver en grundlæggende tryghed som en forbindelseslinje mellem os alle. Det forener solidaritet og frihed.

Lige muligheder og lige ret for alle

Socialdemokratiet bekæmper uretfærdig forskelsbehandling uanset årsag - lige muligheder og ligestilling gælder for alle uanset social status, køn, race, etnisk oprindelse, tro, handicap, alder eller seksuel orientering. I al politik og praksis vil vi bekæmpe uretfærdig forskelsbehandling.

Loven om ligeløn blev indført for 24 år siden. Alligevel er målet ikke nået. Mænd tjener i dag mere end kvinder for arbejde af samme værdi. Kønsopdelingen i uddannelsesvalget og på arbejdsmarkedet er stadig meget stor. Socialdemokratiet vil arbejde for ligestilling mellem kønnene: Lige løn for arbejde af samme værdi, lige muligheder på arbejdsmarkedet, samme pensionsrettighed for samme indbetaling.

Blandt indvandrere og deres børn er der forholdsvis mange med problemer som arbejdsløshed, dårlig uddannelse og lav indkomst. Lige ret til et godt liv og en bedre integration i det danske samfund kræver ikke mindst et opgør med diskrimination på arbejdsmarkedet.

Vi forsvare religionsfrihed hjemme og internationalt, for det er en menneskeret at kunne vælge religion. Men vi accepterer hverken religiøse eller kulturelle traditioner, der strider mod de grundlæggende værdier i det danske samfund, hvor alle mennesker har umistelige rettigheder. Mænd og kvinder skal behandles lige og uden tvang.

Socialdemokratiet arbejder for, at Danmark kan leve op til FN's vedtagelse om lige muligheder for handicappede. Det gælder specielt adgang til omgivelserne, oplysning og kommunikation, uddannelse, beskæftigelse, bevarelse af indkomst og social sikring, familieliv og personlig integritet og kultur. De handicappedes organisationer er en vigtig samarbejdspartner, når forholdene for handicappede skal forbedres.

Alder kan føre til diskrimination. På arbejdspladserne kan man hver dag selv være med til at bekæmpe uformel og formel aldersdiskrimination overfor unge og ældre ved ansættelser, opgavefordeling, forfremmelser og afskedigelser.

Seksuel orientering må ikke føre til diskrimination. Vi er nået et stykke vej i Danmark med loven om registreret partnerskab.

Det er en del af det socialdemokratiske værdigrundlag at arbejde for lige ret og ligestilling. Som socialdemokrater tror vi på frihed, lighed og fællesskab for alle mennesker.

VERDEN OMKRING OS

Vi kan komme hurtigt rundt i verden i dag - enten med fly eller på internettet. I "Den globale Landsby" er det let at følge med i, hvordan vilkårene er andre steder. Men det er ikke en landsby, hvor beboerne deler levevilkår. Globalt set er uligheden stadig enorm.

De socialdemokratiske svar på de kommende års udfordringer skal findes med udgangspunkt i den globale udvikling. Hændelser over hele kloden spiller ind på de muligheder og udfordringer, vi står overfor. Derfor har vi brug for politisk samarbejde på mange niveauer, ikke mindst i FN og gennem WTO, NATO og EU. Der er ikke tale om, at de forskellige niveauer tager indflydelse fra hinanden. Tværtimod øger de tilsammen vores mulighed for at øve indflydelse på økonomi og markedsforhold, vi ikke ville kunne tøjle alene.

Internationaliseringen betyder, at virksomheder frit kan flytte til lande med lav løn eller lav skat, eller hvor kravene til miljø og arbejdsmiljø er små. Det er en stor udfordring at hindre konkurrence på social ulighed, miljødumping og statsstøtte. Danmark skal sammen med andre lande arbejde for fair konkurrence. Kun herved kan vi forbedre de sociale, miljø- og arbejdsmiljømæssige forhold for alle.

Også blandt medlemslandene i EU er der brug for solidaritet. Internationale spekulanter kan undergrave nationers velfærd på sekunder. Derfor er et tæt sammenhold nødvendigt for at imødegå angreb på de enkelte landes økonomi.

Socialdemokratiet ønsker, at verdens udvikling skal ske på et socialt, økonomisk og miljømæssigt bæredygtigt grundlag. En sådan udvikling kommer ikke af sig selv og fordrer bl.a., at EU er forkæmper for en verdenshandel, som bygger på menneskelige og miljømæssige mindstekrav, hvor faglige rettigheder respekteres. EU kan og skal gå foran med støtte til udviklingen af verdens fattigste lande.

EU er en politisk kampplads, hvor forskellige værdier og samfundssyn står over for hinanden. Samarbejdet kan formes og påvirkes i den rigtige retning - det har udviklingen vist. Men kun hvis vi selv vil, og kun hvis vi kæmper for det politisk.

Både i Europa og i resten af verden er der konflikter, der ofte har at gøre med fattigdommen og den ulige fordeling. Menneskelige ressourcer bliver ikke brugt hensynsfuldt nok, og naturlige ressourcer udpines.

Vi skal være med til at forebygge disse konflikter - både for de fattige folks skyld og for vores egen skyld. Det kræver bistand, der på én gang har et menneskeligt og et miljømæssigt sigte. Bistanden skal bidrage til en udvikling hen imod bæredygtige samfunds- og erhvervsforhold, der respekterer mennesker, miljø og en mere lige fordeling af ressourcer og muligheder.

Vi skal også møde udfordringerne fra konflikterne med den rette forsvars- og sikkerhedspolitik. Indsatsen skal rettes mod de konflikter, som findes i vore dage. Det internationale beredskab skal være i centrum. I forbindelse med dansk støtte til fredsbevarende operationer, bør reglen være, at der er mandat fra FN.

Det er afgørende for fred og stabilitet i Europa, at også lande, der ikke er med blandt de nuværende ansøgerlande, har et realistisk perspektiv for optagelse i EU. Vi må ikke forpasse den historiske mulighed for at være med til at skabe fred og stabilitet i vores del af verden.

At verden er blevet mere international giver et nyt sæt af udfordringer nu og i fremtiden. Socialdemokratiet er parat til at tage udfordringerne op.

DANMARK I DET NY ÅRHUNDREDE

Danmark er blandt de bedste i EU, når det gælder målene om høj beskæftigelse og lav arbejdsløshed. En af verdens højeste beskæftigelsesgrader findes i Danmark. Den er nået uden større ulighed eller en større samlet belastning af miljøet. Denne udvikling er gennemført i et konstruktivt samarbejde mellem befolkningen, den socialdemokratisk ledede regering, regionale og lokale myndigheder, fagbevægelsen og virksomhederne.

Resultaterne er mange:

- Den aktive økonomiske politik har sammen med arbejdsmarkedsreformerne betydet, at arbejdsløsheden er mere end halveret gennem de seneste 6 år. Især ungdomsledigheden og langtidsledigheden er i rekordstort omfang nedbragt. Der er skabt mere end 200.000 job - størstedelen i den private sektor. Dansk økonomi er robust
- År for år er der sat ekstra ressourcer af til børn, ældre, uddannelse og sundhed. Der er skabt mere end 140.000 nye pladser i dagtilbud. Den nye børne- og uddannelsesorlov har givet hundredetusinder af mennesker mulighed for at være sammen med familien eller uddanne sig
- Mange flere uddannelsespladser giver mulighed for uddannelse til flere unge. I dag får over 80 procent af en ungdomsårgang en kompetencegivende uddannelse. Stadig flere kan få netop den uddannelse, de ønsker sig. Vi vil finde veje til at få de sidste med
- Der er investeret betydeligt i hospitaler, og ventetiderne falder nu for alvor. Ekstra ressourcer er sat af til udsatte grupper som psykisk syge og hjemløse
- På godt 6 år - siden 1993 - er det private forbrug steget med 25 procent

Nu, "hvor få har for meget og færre for lidt", skal solidariteten og ansvaret for hinanden for alvor stå sin prøve. Der er behov for at prioritere til fordel for de mest sårbare mennesker i vores samfund. Solidariteten er forudsætningen for, at velfærd for alle kan føres ind i det 21. århundrede. Det kræver, at solidariteten sikres mellem de ressourcestærke og dem, der økonomisk, socialt eller menneskeligt, har brug for en håndsrekning. Socialdemokratiet vil imødegå tendensen til, at fokus rettes mod særinteresser og enkeltsager. Det fælles ansvar i samfundet skal styrkes.

Samtidig har fremtidens borgere store forventninger til både omfang og kvalitet af den offentlige service. Der skal også afdrages på den økonomiske gæld, ikke mindst af hensyn til kommende generationer.

Vi har råd til meget i Danmark, men vi har ikke råd til det hele på én gang: mere fritid og større privatforbrug eller større forbrug af offentligt service.

Bedre velfærd fordrer blandt andet, at vi får endnu flere i arbejde. Der er brug for hver eneste, der kan bidrage aktivt. Unge skal have bedre mulighed for at komme hurtigt i gang. Seniorer skal have bedre mulighed for at trække sig mere fleksibelt tilbage fra arbejdsmarkedet. Og der skal være plads til mennesker med nedsat arbejdsevne. Der må holdningsændringer til, ikke mindst på arbejdsmarkedet.

KAP. I: VI VIL SIKRE SAMMENHÆNG MELLEM MENNESKER, MILJØ OG ØKONOMI

Den socialdemokratisk ledede regering har siden 1993 fastholdt målet om orden i økonomien. En fast og økonomisk ansvarlig kurs er forudsætningen for udvikling af fremtidens velfærd.

Ligesom vi ikke vil spille hasard med økonomien, ønsker vi ikke at spille hasard med naturens ressourcer. Vi har kun én klode. Derfor er der brug for en fast hånd i miljøpolitikken, så princippet om miljømæssig bæredygtighed fastholdes og fortsat udvikles.

Folketinget kan vedtage love til gavn for miljøet, men den enkeltes handlinger har også stor betydning. Vi kan vælge at køre i benzinøkonomiske biler og kollektiv transport, at undlade sprøjtemidler i vores haver og at sortere vores affald. Socialdemokratiets udgangspunkt er, at forureneren betaler. Sikringen af et godt miljø skal derfor ikke overlades til enkelte borgers vilje og evne til at handle ansvarligt. Socialdemokratiet vil gå foran ved f.eks., at ministerbilerne er benzinøkonomiske og miljøvenlige.

Vi er vant til at inddrage miljø og økonomi, når vi taler om bæredygtighed. Socialdemokratiet arbejder også for en social bæredygtighed, som sikrer sammenhængskraften i vores samfund.

På trods af økonomisk fremgang for de mange, er der stadig familier, der lever på samfundets kant. Der er gjort meget, og der skal gøres endnu mere, når vi skal sikre velfærd for alle.

Regering og Folketing kan udstikke retningslinier for forsørgelse og serviceydelser, men kan ikke lovgive mod ensomhed eller træde i familie og venners sted. Den sociale sammenhængskraft afhænger af, at vi også selv tager ansvar for vores ældre familiemedlemmer, vores børns skolekammerater, kollegerne på arbejdspladsen og i det hele taget tager medansvar for andre uanset race og køn og engagerer os i fritidslivet.

Socialdemokratiet vil arbejde aktivt for, at det europæiske samarbejde bygger på princippet om bæredygtighed. Vi prioriterer internationalt en harmonisk og afbalanceret udvikling for både mennesker, miljø og økonomi.

Socialdemokratiet vælger ved indgangen til det 21. århundrede at pege på 21 udfordringer, som vi skal tage op for at sikre livskvalitet, velfærd og sammenhæng mellem mennesker, miljø og økonomi:

1. ORDEN I ØKONOMIEN - FORUDSÆTNINGEN FOR VELFÆRD

En god økonomi gør det nemmere at nå Socialdemokratiets mål om frihed, lighed og solidaritet. Socialdemokratiet har siden regeringsskiftet i 1993 fulgt en bevidst strategi om større beskæftigelse og lavere arbejdsløshed. Resultatet er opnået samtidig med overskud på betalingsbalancen og lav inflation. Derved har vi skabt en solid dansk økonomi, også i det offentlige.

Den høje beskæftigelse skal fastholdes samtidig med, at vi fortsat nedbringer den offentlige gæld. Derfor er overskuddet på de offentlige finanser vigtigt. Dermed spares udgifter til renter, og vi får bedre råd til velfærd i fremtiden. Det gælder ikke mindst, når vi får flere ældre i de kommende år.

I løbet af det sidste halve århundrede har vi valgt at bruge en del af den stigende velstand på at holde mere fri. Ferien er udvidet, den daglige arbejdstid er sat ned, unge starter senere på arbejdsmarkedet, og mange holder tidligere op med at arbejde. I de kommende år bliver vi ikke flere til at arbejde. Vi kan derfor ikke i samme omfang som hidtil både få mere fritid og flere offentlige velfærdsydelser. Det handler både om økonomiske og menneskelige ressourcer. Samtidig skal vi se på begreberne fritid og

velfærd med nye øjne.

I Danmark har arbejdsmarkedets parter en selvstændig rolle at spille i økonomien. Socialdemokratiet vil arbejde for, at denne rolle bibeholdes i den europæiske union. Arbejdsmarkedets parter skal være med til at forene lav ledighed med en holdbar udvikling i reallønnen. Overenskomsterne bør fortsat bidrage til pensionsudbygning og socialt ansvar, så der sikres plads til dem, der ikke har fodfæste på arbejdsmarkedet. God konkurrencekraft, livslang uddannelse og plads til mennesker med nedsat erhvervsevne kræver samarbejde og vilje til forandring.

Store forventninger til den offentlige service og færre hænder i den arbejdsaktive alder gør, at der er nok at bruge penge til. Socialdemokratiet mener, der er brug for økonomisk vækst i samfundet. Det skal være en kvalitativ vækst, som ikke slider mennesker og miljø ned. Økonomisk vækst og konkurrencekraft skal gå hånd i hånd med et bedre miljø og lige muligheder med hensyn til beskæftigelse, levevilkår og aktiv inddragelse i samfundslivet.

Der skal altid være plads i økonomien til en god offentlig omsorg og service af høj kvalitet. Det samlede skattetryk bør ikke stige. Det stiller krav til bedre ledelse, større kreativitet og produktivitet, omfordeling og prioritering, uden at hensynet til den menneskelige omsorg går tabt.

Socialdemokratiet vil fortsat arbejde for at lette skatten på lave og jævne arbejdsindkomster, idet der samtidig skal findes en finansiering, der både tager hensyn til retfærdig fordeling og til miljø.

Set i lyset af internationaliseringen vil nogle afgifter komme under stigende pres. En stor skattepolitisk opgave i de kommende år er omlægninger og tilpasninger på afgiftsområdet, så vi kan fastholde de nødvendige indtægter til at finansiere velfærden, og vi skal være opmærksomme på, at en række afgifter vender den tunge ende nedad. Vi skal samtidig sikre, at omlægningen ikke giver en mere skæv indkomstfordeling. Nogle lande i Europa prøver at tiltrække investeringer ved at nedsætte virksomhedsskatten massivt. Det udhuler skatteindtægterne for andre lande. Vi vil arbejde for, at EU indfører højere minimumsavgifter, som tager udgangspunkt i miljø- og sundhedshensyn. Der bør ske en omfordeling af skatten således, at der kommer mere skat på forbrug af ressourcer og forurening og mindre skat på arbejde. Herved ønskes ressourceforbrug og forurening begrænset, og beskæftigelsen øget.

For at imødegå, at andre EU-lande skal undergrave en solidarisk finansiering, vil Socialdemokratiet arbejde for flertalsbeslutninger i EU om fælles minimumsregler på udvalgte skatte- og afgiftsområder. De enkelte lande kan altid fastholde og træffe beslutninger om skatter og afgifter på et højere niveau end de fælles minimumssatser.

Flertalsafgørelser om fælles og bindende minimumsregler er oplagte, når det drejer sig om miljøafgifter og erhvervsbeskatningen. Vi skal forhindre, at enkelte lande får en urimelig konkurrencefordel på andre EU-landes bekostning. Ellers vil det på lidt længere sigt kunne undergrave den fortsatte udvikling af velfærden i Europa.

2. PLADS TIL ALLE - BRUG FOR ALLE

Arbejdsmarkedet ændrer sig hurtigt. Ny teknologi skaber mange nye arbejdspladser. Det stiller store krav til os alle om hele tiden at udvikle vore kvalifikationer. Der skal stilles større krav til erhvervslivet og det offentlige om at give reelle uddannelsesmuligheder. Socialdemokratiet vil ikke acceptere, at den teknologiske udvikling udstøder de dårligst uddannede fra arbejdsmarkedet. Der skal derfor være

både ret og pligt til efteruddannelse.

Det gode arbejdsliv, hvor medarbejderen har indflydelse på sit arbejde og på virksomheden, er en uadskillelig del af velfærden. Et arbejdsmarked præget af hurtig omstilling kræver, at den enkelte lønmodtager har en stor grad af tryghed. Vi har valgt at sikre en rimelig økonomisk dækning ved arbejdsløshed. Det er afgørende for at fastholde og udbygge det dynamiske arbejdsmarked, vi har i dag. Men det skal videre overvejes, hvorledes modtagere af kontanthjælp, dagpenge, orlovsydelse og førtidspension kan fortsætte med pensionsopsparing.

De seneste år er arbejdsmarkedspolitikken blevet langt mere aktiv og baseret på klare rettigheder og pligter. Ledighedsperioder bruges til uddannelse og opnåelse af nye kvalifikationer. Tilbud er fremrykket og kvaliteten forbedret. Den aktive linie skal følges op: Aktiverings- og uddannelsesindsatser skal målrettes den enkelte, og blindgyder skal undgås. Der skal sættes ekstra ressourcer ind på, at de mennesker, der har en arbejdsevne, får muligheden for at udnytte denne. Målet er rigtige uddannelsesstilbud og reelle job, så der kan opnås overenskomstmæssig løn og a-kassemedlemskab. Socialdemokratiet vil arbejde for, at også ansatte i servicejob kan optjene efterlønnens særlige præmie.

I takt med at arbejdsløsheden er nedbragt, er det tydeligt, at indsatsen for at få de svageste grupper ind på arbejdsmarkedet skal styrkes, da disse mennesker ofte har svært ved at finde et arbejde. Det skyldes i høj grad, at alt for mange offentlige og private virksomheder vender disse mennesker ryggen, selv når deres kvalifikationer er i top. Men der er brug for alle hænder og hoveder, der aktivt kan bidrage på arbejdsmarkedet.

Med "integrationspakken" er der kommet en række nye værktøjer. Der er skabt mere fleksible muligheder for at kombinere beskæftigelse og undervisning. Sprogundervisningen er styrket som et led i aktivindsatsen. Der er indført bedre muligheder for at overføre udenlandsk merit, og der sker en målretning af voksen- og efteruddannelsesindsatsen i forhold til udlændinge. Skal indsatsen lykkes må både politikere, fagbevægelse, offentlige og private virksomheder samt uddannelsesinstitutioner bidrage. Regelsættet og administrationen for de ledige skal forenkles.

Vi skal gøre op med, at arbejdsmarkedet udstøder de grupper af mennesker, som ikke har den fulde produktionsevne, enten på grund af alder, invaliditet eller lignende. Valget mellem arbejdsliv og pension skal ikke være et enten eller. Vi ønsker, at der skal være en reel mulighed for en gradvis overgang til pension. Alle arbejdspladser bør have en seniorpolitik.

Vi ønsker et arbejdsmarked, der ikke udstøder og nedslider mennesker. Indsatsen for et bedre arbejdsmiljø skal omfatte alle, men navnlig målrettes de farligste og mest nedslidende jobs. Dette skal blandt andet ske gennem styrkelse af BST, arbejdstilsyn og lovgivningen generelt.

Et sikkert og godt arbejdsmiljø er nødvendigt for, at mennesker har kræfter og lyst til et langt liv på arbejdsmarkedet. Socialdemokratiets udgangspunkt er, at forebyggelse af nedslidning og arbejdsskader fra såvel en menneskelig som en økonomisk synsvinkel er langt bedre end særforanstaltninger, når skaderne er sket. Både offentlige og private arbejdsgivere skal praktisere det sociale ansvar. Socialdemokratiet vil arbejde for, at den offentlige sektor er trendsættere indenfor forskning i arbejdsmiljø og anvendelse af dette i praksis. Derfor støtter Socialdemokratiet indførelsen af etiske og sociale regnskaber.

Hvis det alligevel går galt på arbejdspladsen er det afgørende for den enkelte, at forsørgelsesgrundlaget er sikret. Der skal hurtigt skabes mulighed for at vende tilbage til arbejdsmarkedet. Derfor skal tilknytningen til arbejdspladsen så vidt muligt fastholdes.

Ved arbejdsskader og erhvervssygdomme har den enkelte krav på en hurtig sagsbehandling og afgørelse med kvalitet. Mennesket skal sættes i centrum. Anerkendelse af arbejdsskader og erhvervssygdomme skal ske i overensstemmelse med udviklingen på arbejdsmarkedet, teknologisk og menneskeligt.

Hvis arbejdsevnen er nedsat, skal der være reelle muligheder for revalidering eller et flexjob. Også disse jobs skal integreres som en naturlig del af det samlede arbejdsmarked, og i størst mulig udstrækning indgå i den almindelige arbejdsmarkedspolitik med de samme rettigheder og pligter som for øvrige lønmodtagere. Der skal være sikkerhed for forsørgelse i forbindelse med ledighed, og til flexjob knyttes en særlig seniorydelse, hvor tidligere optjent efterløn medregnes. Vi skal sørge for, at efterlønnen ikke forringes.

Hvor revalidering eller flexjob er urealistisk, skal der tilkendes førtidspension. Resten af arbejdsevnen skal kunne bruges til at supplere pensionen. Derfor gennemføres en reform af førtidspensionen med en mere enkel ydelsesstruktur, der består af en ydelse for alle førtidspensionister, men med mulighed for dækning af særlige udgifter, der skyldes den nedsatte erhvervsevne. Mennesker skal have mulighed for at søge førtidspension og skal have direkte indflydelse på deres sag gennem møderet og åbenhed. Ankesystemet skal forbedres gennem bedre udbredelse af praksis til de enkelte kommuner.

3. DET LÆRENDE SAMFUND

Vi skal konstant øge vores egen, arbejdspladsernes og hele samfundets viden og kompetence. Det er en forudsætning for velfærd. Danmark i det 21. århundrede skal udvikles til et lærende samfund, hvilket defineres som uddannelse og udvikling gennem hele livet. Alle borgere skal kunne få del i den nødvendige viden og mulighed for at udvikle de kompetencer, som fremtiden kræver. Målet er, at alle får del i nye personlige, sociale, arbejdsmæssige og samfundsmæssige udfordringer. Opgaven påhviler samfundets institutioner, arbejdsmarkedets parter og den enkelte i fællesskab.

Vi er kommet langt med social udligning gennem uddannelse. Men børn og unge fra familier uden tradition for uddannelse får alligevel mindre uddannelse end andre, og uddannelsessystemet skal tilrettelægges således, at der herigennem arbejdes aktivt for at ændre denne sociale arv. Pædagoger og lærere skal gennem hele skolelivet være opmærksomme herpå og aktivt arbejde for at ændre det.

Det 21. århundredes udfordringer skal løses med det 21. århundredes midler. Derfor skal vi bruge nye måder til at formidle og udvikle viden og kompetence på. Et vigtigt middel er internet og IT i øvrigt. Udbredelsen af det i skolerne, på arbejdspladserne og i hjemmene vil ændre den måde, vi arbejder og uddanner os på. Mere undervisning vil kunne foregå som fjernundervisning. Undervisning i brug af internet og IT (informationsteknologi) må ikke forbeholdes bestemte grupper i samfundet.

Internationaliseringen har bragt os tæt på andre lande og kulturer, men samtidig gjort verden mere kompleks. Folkeskolen skal i stigende omfang ruste børn til at forstå og kunne begå sig på disse vilkår. Det er derfor vigtigt, at undervisningen styrker børnenes forståelse for fremmede kulturer samt deres færdigheder i fremmedsprog.

Socialdemokratiet vil arbejde for, at der kommer en studiemiljølovgivning.

Hele folkets skole

I skolen lægges fundamentet til den livslange læring. Der er fire vigtige mål for undervisningen:

- Alle elever skal udvikle lysten til at lære
- Hver enkelt skal have udfordringer, så alle oplever glæden ved at blive udfordret og at kunne klare udfordringen
- Alle elever skal have viden om og forståelse for bæredygtig udvikling samt for værdier, demokrati og menneskerettigheder, som er grundlaget for forståelse af både dansk og fremmed kultur
- Det enkelte barn skal opleve værdien af at deltage i fællesskaber

Undervisningen skal altid tage udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger og udviklingsmuligheder. Det betyder bl.a., at der skal tilrettelægges en specialiseret undervisning i forhold til fysisk eller psykisk handicappede børn, som ikke kan få glæde af almindelig undervisning. Der skal være tilbud om gratis lektiehjælp ved alle folkeskoler. Den kommunale folkeskole er hovedhjørnestenen i grunduddannelsen. Folkeskolen skal løbende sikres tilstrækkelige midler for at kunne tilbyde de bedste vilkår til eleverne.

I børnehaveklassen kan børnene udvikle færdigheder, der kommer dem til gode i det videre skoleforløb. Undervisningen af børnehaveklasse til og med 3. klasse skal ses som et samlet hele. Undervisningstiden i folkeskolens mindste klasser skal øges, specielt i fagene dansk og matematik - men også bestå af kreative fag og idræt. Derfor ønsker Socialdemokratiet, at også børnehaveklassen bliver en obligatorisk del af skoleforløbet. Samarbejdet mellem skolefritidsordninger, skoler, fritidsaktiviteter, forældre, lærere og pædagoger skal skabe større sammenhæng i børnenes hverdag. Socialdemokratiet er parat til at sikre de nødvendige ekstra økonomiske midler.

Et indholdsrigt børne- og ungdomsliv skal danne et solidt grundlag for videre uddannelse og personlig udfoldelse. Skolen skal give gode faglige kundskaber og færdigheder og gennem sit virke styrke elevens personlige udvikling med nøglebegreber som selvværd, samarbejdsevne, kreativitet, hensynsfuldhed og respekt for andre.

For at understøtte samspillet mellem uddannelsesinstitutioner og samfund skal erhvervspraktikken udbygges, og der skal ske en udbygning af gæstelærerordningen. Hver enkelt skal opnå samfundsforståelse og gennem et tæt samarbejde mellem skole og arbejdsmarkedet opnå et grundigt kendskab til arbejdsmarkedet.

Uddannelse og unge

Socialdemokratiet lægger vægt på en god overgang mellem folkeskolens afgangsklasser og ungdomsuddannelserne. Midlerne er bedre vejledning af eleven til udarbejdelse af elevens uddannelsesplan. Også i ungdomsuddannelserne skal der vejledes om fortsat uddannelse og arbejdes med elevens uddannelsesplan. Der skal etableres en egentlig vejlederuddannelse. De unge, der ikke er i stand til at indgå i de etablerede ungdomsuddannelser m.v., skal også have mulighed for vejledning op gennem ungdomsårene.

Alle ungdomsuddannelser skal sikres ligeværdighed. Dette er et af målene med reformen af erhvervsuddannelserne, der også styrker de svageste elevers mulighed for uddannelse. For at

undgå ressourcspild skal der være bedre mulighed for overførsel af kompetence (merit) fra en uddannelse til en anden. Det kræver sammenhæng og overskuelighed i uddannelserne.

Ungdomsuddannelserne skal skabe grundlag for livslang læring og forberede til et arbejdsliv, hvor der lægges vægt på det udviklende arbejde. Uanset bopæl eller social og etnisk baggrund skal der være mulighed for at gennemføre uddannelse landet over. IT skal stilles gratis til rådighed for eleverne på uddannelser, hvor adgangen til IT er en betingelse for at kunne deltage i undervisningen. Også tyndt befolkede områder skal tilgodeses med ungdomsuddannelsesinstitutioner.

Alle unge gives mulighed for - og støtte i - at gennemføre en kompetencegivende uddannelse.

Produktionsskolernes opgave skal målrettes mod at støtte og undervise nogle af de unge, der ikke umiddelbart kan klare en ungdomsuddannelse. Der skal desuden tilvejebringes varierede ungdomsuddannelses tilbud til de unge, der af fysiske, psykiske eller andre årsager ikke umiddelbart er eller vil blive i stand til at kunne indgå i de etablerede ordninger.

For at gøre erhvervsuddannelserne mere attraktive skal studiemiljøet på handelsskoler og tekniske skoler forbedres. Eleverne skal have adgang til at anvende skolernes faciliteter til selvstudium uden for den egentlig undervisningstid. Der skal sættes på en almen kulturel dimension. For at sikre at flere unge træffer det rette valg efter 9. klasse, vil Socialdemokratiet indføre et brobygningsforløb som en integreret del af undervisningen.

Der er iværksat et forsøgs- og udviklingsprogram for gymnasierne. Det skal følges op af en modernisering af fag, pædagogik og studiemiljø. For at skabe bedre studievilkår for de unge studerende er det vigtigt, at der arbejdes på at skaffe flere og bedre økonomisk overkommelige ungdomsboliger og kollegieværelser.

Unge skal have ret og lige muligheder til en uddannelse – valget af uddannelse skal gøres lettere og mere overskueligt. For unge 16-18 årige, der ikke umiddelbart kan overskue en uddannelse, skal kommunerne med tilførsel af ressourcer forpligtes til at aktivere denne gruppe med henblik på at komme i uddannelse. Flere tusinde unge mangler lære- og praktikpladser. Det er uacceptabelt og vidnesbyrd om, at arbejdsgivernes ansvar for at tilvejebringe lære- og praktikpladser skal styrkes markant.

Voksne og uddannelse

Socialdemokratiet mener, at uddannelsesmulighederne for voksne fortsat skal forbedres. Der skal ske en kraftig udbygning af indsatsen overfor læse- og stavesvage voksne. Målet er, at alle voksne får ret til grundlæggende skolekundskaber svarende til 9. klasse. Der skal ligeledes være tilbud til kortuddannede med behov for personlig og social udvikling, f.eks. daghøjskole.

Daghøjskolen er en værdifuld indgangsmulighed til videre- og efteruddannelse for uddannelsessvage voksne, der i perioder i livet har stået uden for arbejdsmarkedet og har brug for at styrke deres personlige og sociale kompetencer. Den forberedende voksenundervisning (FVU), som giver voksne mulighed for at forbedre og supplere deres grundlæggende færdigheder, skal understøttes. Desuden støtter Socialdemokratiet folkeoplysningen, som det eksempelvis kommer til udtryk gennem undervisning på folkehøjskoler, daghøjskoler og i oplysningsforbund.

Den samlede efter- og videreuddannelse af voksne skal forenkles og forbedres.

Muligheden for at gennemføre en lærlingeuddannelse som voksen skal udbygges, og det skal være muligt at opnå svendebrev gennem efteruddannelse og anerkendelse af praktiske erfaringer.

Efteruddannelse for voksne skal indgå i et sammenhængende meritssystem, så efteruddannelsen bidrager til et formelt og reelt kompetenceløft i den voksne befolkning. Samtidig skal efteruddannelse for voksne medvirke til, at deltagerne får redskaber til at deltage i og mulighed for reel indflydelse på samfundets demokratiske udvikling.

Udbydere af efteruddannelse til voksne kan udvikle forskellighed i metode og pædagogik indenfor de fælles mål, der gælder for efteruddannelse. Brugerne af efteruddannelse bør i videst muligt omfang have et reelt valg mellem forskellige udbydere.

Det er vigtigt, at meritoverførsel fra uddannelser i udlandet, herunder flygtninge og indvandreres uddannelse, inddrages i det sammenhængende system.

På voksenuddannelsescentrene skal det være gratis at tage fag, der er adgangsgivende til andre uddannelser.

Arbejdsmarkedsorienterede kurser, der bygger på landsdækkende kompetencer skal bidrage til at bekæmpe mangel på arbejdskraft og sikre deltagerne ajourførte kvalifikationer.

Der skal sikres offentlig finansiering til efteruddannelse og kurser med landsdækkende kompetence, mens arbejdsgivere i større grad skal betale voksenuddannelse ud over grunduddannelsesniveau samt branche- og virksomhedsspecifik uddannelse. Der er brug for forpligtende uddannelsesplanlægning i virksomhederne. Arbejdspladser skal være uddannelsespladser. Voksnes adgang til efteruddannelse og ny kvalificering bør være en ret, også når den ikke er knyttet til et konkret ansættelsesforhold.

Universiteterne og andre højere læreanstalter

Forskerne på højere læreanstalter skal kunne formidle. Det skal være attraktivt at formidle sin viden til de studerende, så der tages udgangspunkt i forskningsbaseret undervisning, som kan knytte universiteterne til samfundslivet i bred forstand.

Socialdemokratiet vil arbejde for, at universiteterne og de højere læreanstalter får flere yngre forskere - specielt flere unge, kvindelige forskere og forskere med anden etnisk baggrund. Forskere har ret og pligt til at offentliggøre deres resultater. Universiteternes centrale kerneydelser er undervisning og forskning. Disse skal styrkes.

Det nye pædagogiske universitet skal styrke forskning i pædagogik, læring og udvikling. Danmark skal internationalt bringe sig i front på dette område. Læreres efteruddannelse skal intensiveres, for at lærerne til stadighed kan leve op til de mange nye krav. Kravene spænder lige fra en samlet indskolingsindsats over differentieret undervisning til at tilrettelægge de unges uddannelsesplaner og virkeliggøre et sammenhængende uddannelsessystem, hvor det reelt er muligt at overflytte kompetence mellem uddannelserne (meritsystem).

I EU skal vi samarbejde om forskningsprogrammer, fordi der er megen forskning et enkelt lands budget ikke kan bære alene. Det er vigtigt at bygge på den internationale tradition, der findes indenfor videnskab.

3. ET BÆREDYGTIGT MILJØ

Også fremtidige generationer har ret til jordens ressourcer og natur. Derfor er det helt afgørende, at hensynet til miljøet sættes i højsædet i alle politiske beslutninger.

Socialdemokratiet vil kæmpe for principperne for forebyggelse ved kilden og for anvendelse af bedst tilgængelig teknologi. Også forsigtighedsprincippet samt princippet om, at forureneren betaler (PPP), skal være en væsentlig del af det fremtidige miljøarbejde. Det er mest rimeligt, at forureneren betaler. Tvivlen om virkningen på

sundhed eller miljø skal komme mennesker og natur til gode.

Principperne har vundet stor styrke i den danske miljøpolitik, samtidig med at vi arbejder ihærdigt på at gøre dem anvendelige i EU. Vi vil forstærke påvirkningen frem mod et mere bæredygtigt EU. Ikke mindst gennem de senere år er der på mange områder opnået markante miljøforbedringer.

På mange områder stiger miljøbelastningen stadig. Konsekvenserne kan være helt uoverskuelige. Derfor insisterer vi på, at miljøpolitikken til stadighed styrkes. Af hensyn til miljø og af hensyn til mennesker.

Både mennesker og natur udsættes for et sandt bombardement af kemikalier. I EU skal alle nye kemiske stoffer, der søges markedsført, underkastes miljø- og sundhedsvurderinger. Det er godt. Men på markedet findes allerede tusindvis af stoffer, hvis virkning på mennesker og natur ikke kendes. Disse stoffer skal også underkastes miljø- og sundhedsvurdering, men her går arbejdet for langsomt. Derfor skal der ske en betydelig styrkelse af indsatsen. Danmark vil bruge miljøgarantien til at fastholde en ordentlig miljøstandard.

Nye regler om produktansvar gør industrien ansvarlig for de stoffer, der anvendes i produktionen eller indgår i de produkter, der sendes på markedet. Stofferne skal være dokumenteret fri for skadevirkninger på sundhed og miljø. Sundhedsfarlige blødgørere og hærdere i PVC skal udfases og forbydes, som blødgørere i legetøj allerede er blevet det. Produktansvarsregler følges op af skærpet kontrol. Socialdemokratiet vil søge at hindre eksport af dansk producerede kemikalieprodukter, som ikke kan godkendes til brug i Danmark af miljø- og helbreds-mæssige årsager.

Socialdemokratiet ønsker en fortsat reduktion af sprøjtning og mindre gødsning i landbruget af hensyn til både vores sundhed og det ydre miljø. Vi støtter økologi i såvel dyrkning som fremstilling, og erfaringer derfra trækker hele erhvervet i en mere miljørigtig retning. Den ensretning, der finder sted i landbruget globalt, er bekymrende. Det ødelægger naturens egne chancer for at bekæmpe sygdoms- og skadedyrsangreb, ligesom den er ødelæggende for dyrevelfærden. Landmandens opbevaring og håndtering af dyrefoder skal effektivt kontrolleres. Ved forsøg med genmodificerede afgrøder og lignende skal affald og andet materiale herfra sikres ordentligt i forbindelse med destruktion.

Private husstande bidrager til belastningen af grundvandet og miljøet. Socialdemokratiet vil arbejde for, at den enkelte borger bevidstgøres om nødvendigheden af at begrænse affaldsmængderne og mindske gødsningen og anvendelsen af sprøjtemidler.

På EU-niveau skal der gennemføres regler, der tydeliggør producenters og importørers ansvar for at undersøge kemiske stoffer/produkters egenskaber og at vurdere, hvorledes sundheds- og miljøskader skal forebygges, at informere forhandlere og professionelle herom for hurtigt at skaffe oplysninger til myndighedernes brug.

Vore søer og åer samt havet omkring os er til stadighed ramt af iltsvind blandt andet som følge af landbrugets kvælstofudledning og husholdninger i det åbne land. Der skal fortsat arbejdes for at beskytte grundvandet mod forurening og sikre rent drikkevand. Vandværker - også private - skal have mulighed for at købe nødvendig jord - i yderste konsekvens gennem ekspropriationer - til at sikre rent vand. Grundvandet er mange steder forurenet af kemikalier. Derfor er det afgørende, at miljøhensyn på alle måder bliver integreret såvel i dansk som i europæisk politik. Vi vil under ingen omstændigheder acceptere kemisk rensning af vores drikkevand.

Økonomisk vækst betyder mere transport. De europæiske landes gensidige forpligtelse til at udlede langt mindre CO₂ nås ikke uden der sættes kraftigt ind. For såvel gods som passagerer tilstræbes den transportform, der minimerer CO₂-udslippet. Ved en fremsynet planlægning skal det sikres, at behovet for transport mindskes samtidig med, at der skal udvikles effektive, konkurrencedygtige og miljøvenlige kollektive transportformer. Vi skal arbejde for en harmonisering af togdriften i Europa. Derved kan man fjerne de barrierer, der forhindrer eller besværliggør fri togdrift hen over landegrænserne. EU-undtagelsen for afgift på brændstof til fly- og færgetrafik skal væk. Ligesom undtagelsen for afgift til vejtransport for landbruget bør fjernes. Renere teknologier skal fremmes, også selvom det kan være besværligt.

Det nytter at gøre noget. I Danmark er luftforureningen på flere områder stabiliseret eller bragt ned. Afgifter har haft betydning for forbruget af blyfri benzin, miljødiesel og benzin med lavt benzen-indhold. Der skal fortsat arbejdes for en nedsættelse af luftforureningen, specielt i de store byer. Handlingsplanen mod stoffer, der skader ozonlaget, har virket, og EU's autoolie-program vil hjælpe til med at nedbringe luftforureningen markant. Miljøbelastningen fra biltrafikken skal reduceres, for at vi kan nå vore miljømæssige mål. Biltrafikken i byerne søges mindsket ved f.eks. bedre forhold for busdriften og P-pladser i udkanten af byen. Mulighederne for samkørsel skal forøges f.eks. ved flere og bedre P-pladser langs motorvejsafkørsler.

De fossile brændsels andel af energiforbruget skal sættes ned, dels ved energispareforanstaltninger som isolering, mindre trafik, varmevekslere, dels ved at udnytte vedvarende energikilder som vindkraft, vandkraft, solenergi, biobrændsler og jordvarme langt mere. Energiforsyningen skal være bæredygtig. Målsætningen er, at vedvarende energi skal udbygges med en procent om året, så den i 2030 udgør over en tredjedel af vores samlede energiforbrug. Socialdemokratiet går ind for EU-støtte til miljøvenlig energi, for en bindende CO₂-afgift for hele EU og går gerne foran med regionalt samarbejde herom.

Affaldsmængderne stiger desværre uafbrudt bl.a. på grund af unødvendig emballage. Denne udvikling skal vendes gennem lovgivning, oplysning og vejledning allerede i produktionsleddet. Vi vil arbejde for fælles EU-krav. Derudover skal vi genbruge og genanvende meget mere, end vi gør i dag. Der skal ske øget affaldssortering.

Nye produkter skal vurderes med hensyn til mulighederne for senere genanvendelse af hele eller dele af produktet, før produktet må markedsføres. Produkter eller råvarer, der ved affaldsbortskaffelsen fremkalder uønskede miljøbelastninger, skal udfases i de nuværende produkter og forbydes i fremtidige produkter. Vi skal indføre flere pantordninger og vugge til grav-deklarationer på produkterne. Vi skal undgå farlige stoffer i affaldet ved at undgå miljøfarlige stoffer i produkter og emballage. Vi skal blive bedre til at få de miljøbelastende stoffer sorteret fra. Vi skal mindske affaldsmængden ved at stille krav til producenten om i videst muligt omfang at tage emballagen retur.

Byøkologien skal styrkes, fordi den er et af de væsentligste midler til at opnå globale såvel som lokale miljøforbedringer. Den bidrager til at synliggøre vores ressourceforbrug og forureningen. Derfor skal miljømæssige hensyn indarbejdes i planbestemmelser, bygningsreglementer o.lign.

Vi skal sikre den biologiske mangfoldighed ved effektivt at stoppe forureningskilder, sikre vandområder og plante skov. Indsatsen skal styrkes gennem naturpleje, naturgenopretning, beskyttelse af sårbare og truede arter. En særlig stor opmærksomhed skal rettes mod opfyldelsen af vore internationale forpligtigelser med hensyn til beskyttelse af naturtyper samt dyre- og plantearter, der er truede på

europæisk og globalt plan.

Socialdemokratiet mener, at miljøhensyn skal integreres i al planlægning og på alle politikområder. Krav om grønne regnskaber skal udbredes. Indenfor få år skal alle virksomheder udarbejde grønne regnskaber, som indleveres på lige fod med de økonomiske regnskaber. Regnskaberne skal give borgerne reel indsigt i de miljøforhold, som er af betydning for offentligheden. Alle offentlige og halvoftentlige virksomheder skal udarbejde grønne regnskaber. Der skal ske uvildig revision af de grønne regnskaber.

Det offentlige skal være drivkraft på alle niveauer og på alle områder drive udviklingen videre. Kommuner, amter og stat skal foretage en seriøs Agenda 21-planlægning. Samtidig skal vi tilrettelægge politikken med henblik på at skabe synergi mellem miljøindsatsen, folkesundheden og det sociale område. Politikken tilrettelægges således, at så mange som muligt tager del i at fremme en bæredygtig udvikling. Det er den bedste måde at sikre vore børn og børnebørns fremtid på i det 21. århundrede.

KAP. II: VI SKAL HAVE EN MERE RETFÆRDIG FORDELING

Selvom vi er kommet langt i Danmark i kampen for reelt lige muligheder, spiller social og økonomisk baggrund stadig en væsentlig rolle for menneskers liv.

For Socialdemokratiet er det et klart mål, at det er det enkelte menneskes ønsker og talent, der afgør livsbanen i samspil og dialog med andre. Derfor skal den negative sociale arv til stadighed bekæmpes.

Vi er også kommet langt med den økonomiske omfordeling. Det sker gennem indkomstoverførsler, skat og adgang til offentlige ydelser. Økonomisk omfordeling kan aldrig alene skabe livskvalitet. Relationer mellem mennesker og ansvar for hinanden er af afgørende betydning. Også et godt helbred samt tryghed mod kriminalitet og vold er for os vigtige elementer i et liv med god kvalitet.

Samlet giver mulighederne en meget høj grad af personlig frihed for den enkelte borger. Socialdemokratiet arbejder fortsat for en mere retfærdig og solidarisk fordeling, både når det gælder økonomi og livsmuligheder.

4. DEN NEGATIVE SOCIALE ARV SKAL BRYDES

På godt og ondt præges vi alle i opvæksten af vores familie. For nogle giver den sociale bagage problemer senere i livet. Men den negative sociale arv kan og skal brydes. Der er ikke en totalt fastlåst sammenhæng mellem vanskelige sociale kår og fremtidsmuligheder.

Med vores rige samfund har udgangspunktet for at bryde den negative sociale arv aldrig været bedre. Socialdemokratiet vil stille sig i spidsen for en forstærket indsats.

Det handler om at sikre den enkelte familie den nødvendige kompetence på det personlige plan. Det handler også om at sikre de rette rammer socialt, boligmæssigt, uddannelsesmæssigt, arbejdsmæssigt og i forhold til sundhed. Sundhedsplejersker, pædagoger, lærere m.fl. har på vegne af skolemyndigheder og sociale myndigheder en særlig forpligtigelse til at bistå og støtte forældrene med at bryde en negativ social arv. At bryde den negative sociale arv handler også om det offentlige system er så fleksibelt, at rammerne, indholdet og mulighederne af tilbud til borgerne skal tilpasses borgernes ønsker og forudsætninger.

Familien har ansvaret for børnene. Alle børn har ret til omsorg og beskyttelse. Hvis børns rettigheder krænkes indenfor familien, må samfundet træde til. Udgangspunktet er ikke at tage ansvaret fra familien, men at gøre den i stand til at løfte det. Tilbud om familierapi skal kunne gives tidligt. Men hensynet til barnet skal altid være afgørende. Alle børnefamilier bør modtage besøg af kommunernes sundhedsplejersker, så der hurtigt kan sættes ind med hjælp og støtte. Socialdemokratiet vil arbejde med et helhedsorienteret syn på familien.

Alle med ansvar for børns hverdag må samarbejde og udveksle oplysninger på tværs af faggrænser og roller - forældre, sundhedsplejersker, pædagoger, lærere og andre relevante fagpersoner - for at forebygge omsorgssvigt og give alle børn de bedste muligheder begyndende allerede under graviditeten.

Det er blandt andet gennem dagtilbud små børn møder kammerater og udvikler sociale færdigheder. Derfor skal børn af forældre udenfor arbejdsmarkedet ikke udelukkes fra dagtilbud, men have samme rettigheder som andre børn.

Socialdemokratiet anser det for afgørende for integration, at børn med fremmedsprogede forældre kommer i dagtilbud, hvor det fremherskende sprog er dansk. Det vil fremme en harmonisk udvikling uden konflikt med familiernes traditioner samtidigt med, at der er mulighed for tidligt at lære dansk.

Et aktivt fritidsliv og positiv kontakt med voksne er af stor betydning for alle, ikke mindst for børn fra socialt belastede familier. Derfor vil Socialdemokratiet i særlig grad støtte foreninger og initiativer, som tager et ekstra socialt ansvar ved at være særligt opmærksomme på sårbare børn og unge samt støtte op omkring initiativer for foreningsløse børn og unge.

Gode boliger er vigtige. Vi vil fortsat arbejde med en målrettet bypolitik og byplanlægning for at forbedre udviklingen i de områder, hvor sociale problemer fastlåser børn og voksne i dårlige bomiljøer. Også i landdistrikterne kan opstå områder med ghettolignende problemer, hvorfor der også her er brug for forebyggelse og planlægning.

Socialdemokratiet vil modvirke ghettodannelse i byer og boligområder. 1., 2. og 10. generationsdanskere uanset baggrund skal kunne bo de samme steder, deres børn gå i de samme skoler, og de voksne arbejde på samme slags arbejdspladser. Herigennem forebygges ghettodannelse, og vi kan medvirke til, at den negative sociale arv også kan brydes for børn af anden etnisk oprindelse end dansk. Alle kommuner har en forpligtigelse til at tage aktivt del i integrationen herunder sikre en varieret boligsammensætning.

Målrettet arbejde med naboskab, almene og private boligselskaber, socialt fællesskab, erhvervs- og arbejdsmarkedspolitik, uddannelses- og fritidspolitik skal styrke hverdagslivet i alle områder. Samtidig skal det gennem aktivt, opsøgende arbejde forebygges, at områderne kommer ind i den onde cirkel, der fører til ghettodannelse.

Socialdemokratiet vil prioritere indsatsen for at få alle med på arbejdsmarkedet højt. Uddannelse og arbejde er afgørende for alle. En vigtig del af indsatsen mod den negative sociale arv er derfor at arbejde for uddannelse og beskæftigelse.

5. ET STÆRKT FÆLLESSKAB

For Socialdemokratiet handler velfærdssamfundet om solidaritet imellem mennesker. Venner, familier, kolleger, naboer og andre netværk er en forudsætning for et rigt liv.

Det sociale ansvar er et fælles ansvar og ikke noget, der skal overlades til de offentlige systemer alene. Vi ønsker, at så mange som muligt engagerer sig i hinanden og i samfundet som helhed. Derfor satser vi både på velfærdssamfundet og på de nære fællesskaber.

Foreningslivet

Danmark er et land, der er rigt på foreninger. Traditionen for foreningsdannelse er en væsentlig del af det danske demokrati og en del af grundlaget for vort velfærdssamfund.

Socialdemokratiet bakker op om det store frivillige arbejde i foreningerne. Derfor ønsker vi smidige og ubureaukratiske regler omkring dette arbejde, der ikke udføres på kommerciel basis.

Foreningslivet betyder, at mennesker med fælles interesser slutter sig sammen, og at vi omgås hinanden på kryds og tværs af mange skel. Der ligger en stor værdi i, at vi gennem foreningslivet tager et fælles ansvar for en given opgave, hvad enten den fælles opgave er at vinde en fodboldkamp, få en boligforening til at fungere eller ved fælles hjælp få indflydelse på beslutninger i kommunalbestyrelsen.

Den danske foreningskultur spiller en afgørende rolle i formidlingen af værdier som: selvstændighed, demokrati og ansvar.

Mange foreninger, ikke mindst idrætsforeningerne, spiller en stor rolle i arbejdet med at integrere børn af fremmedsprogede forældre i det sociale fællesskab. Socialdemokratiet støtter, at denne vigtige opgave sker på frivillig basis. Vi vil arbejde for, at idrætsforeningerne bliver mere bevidste om denne vigtige del af deres arbejde og prioriterer arbejdet med at fastholde de unge.

Boligområdet

Også boligselskaber og -foreninger er en vigtig del af samfundet. Gennem beboerforeningerne kan beboerne få en udstrakt grad af demokratisk indflydelse på egne boligforhold.

Socialdemokratiet ønsker at forbedre muligheden for at vælge bolig af forskellig kvalitet, beliggenhed og ejerform. Der skal være økonomisk balance mellem de enkelte boligformer. En stabil udvikling i boligudgifterne for alle samfundsgrupper fremmer en alsidig sammensætning af beboere i de enkelte kvarterer.

I dag bor mere end halvdelen af befolkningen i ejerbolig, mens den øvrige del bor i leje- eller andelsbolig. Uanset ejerform er det centralt for Socialdemokratiet, at den enkelte har trykthed og stabilitet omkring sin boligsituation.

Såvel bestående som nybyggeri skal i højere grad varieres i forhold til forskellige befolkningsgruppers behov. Bl.a. ved at opføre ældreboliger, lejeboliger, ungdomsboliger, bofællesskaber og boliger indrettet til handicappede. Indretningen af nybyggeri skal være fleksibel, så det hurtigt kan omstilles til nye behov. Bofællesskaber kan øge det sociale netværk for såvel ældre som børnefamilier. Sådanne boligafdelinger skal integreres med andet byggeri.

Nogen steder er der stadig behov for meget gennemgribende boligforbedring. Socialdemokratiet ønsker en helhedsorienteret bypolitik, der sigter bredere end hidtil. Trafikale, sociale, kulturelle og økologiske forhold såvel som åbne pladser som grønne områder skal indgå i forbedring af kvarterer og byområder. Beboerne skal inddrages i beslutningerne.

En bedre boligkvalitet kræver en sammenhængende indsats, hvor beboerne inddrages i planlægningen. Lejelovgivningen bør forenkles, så lejerne i langt højere grad får indflydelse på ejendommens drift og vedligeholdelse.

Socialdemokratiet vil arbejde på at udvikle nye rammer og finansieringsformer for alment byggeri, så det fortsat kan være et tilbud på det danske boligmarked, der henvender sig til et bredt udsnit af befolkningen. Socialdemokratiet vil desuden arbejde for, at huslejeniveauet i de almennyttige boliger holdes i ave. Denne sektor må ikke blive en social ghetto, hvor kun mennesker med tilskud fra det offentlige kan bo.

Integration

Socialdemokratiet ønsker et samfund med en stærk sammenhængskraft mellem alle borgere - byggende på ansvar, pligter og rettigheder.

Integrationen af mennesker med anden etnisk oprindelse end dansk fungerer ikke godt nok. Nye danskere bliver mødt med for få muligheder, udfordringer og krav. Nye danskere har ret til en særlig håndsrækning, og pligt til selv at arbejde aktivt for en bedre integration i det danske samfund.

Socialdemokratiet mener, at alle der bor her i landet skal kunne tale det danske sprog. Derfor skal der være hurtig og let adgang til kvalificeret sprogundervisning, ligesom der skal være krav om at deltage i undervisningen. Man skal også have mulighed for at udnytte sin erhvervserfaring i forbindelse med undervisningen. Modersmålsundervisning er et redskab, der fremmer sprogforståelsen for børn af indvandrede. Da det langsigtede mål er, at alle landets borgere taler samme sprog, ydes denne støtte til børn, hvis forældre er opvokset udenfor Danmark.

Som borger her i landet skal man have mulighed for og vilje til at indgå i det danske samfundsliv på lige vilkår. Det gælder både på arbejdsmarkedet og i det civile fællesskab. Alle må respektere de normer og den kultur der gælder her.

Både i det civile og det offentlige liv må vi gøre en indsats for at nedbryde barrierer og modvirke diskrimination. For Socialdemokratiet gælder princippet om lige ret og lige muligheder for alle borgere - uanset herkomst. Det er afgørende, at nye danskere har samme adgang til dagpasningstilbud, skoler, foreninger, praktikpladser og arbejdsmarked. Kun ved at dele fælles virkelighed kan integrationen lykkes. Her har vi alle et ansvar.

Danske forældre og forældrene til nye danskere skal derfor være bevidste om og understøtte deres børns muligheder for en vellykket integration i det danske samfund - både gennem skolen og uddannelse samt gennem fritidsaktiviteter i fællesskab med andre børn og unge.

Vi skal modarbejde diskrimination og styrke integrationen for at forhindre, at der skabes en fremmedgjort underklasse i Danmark. Det skylder vi både den enkelte og hele samfundet. Det offentlige bør gå forrest i integrationen af indvandrere. Derfor bør alle offentlige institutioner og virksomheder have som målsætning, at personalets sammensætning afspejler samfundets.

Frivilligt, socialt arbejde

En gruppe af de mest sårbare mennesker befinder sig på samfundets skyggeside og er sat udenfor de sociale netværk. Gadebørn, hjemløse, ensomme ældre og antallet af selvmord og selvmordsforsøg er tegn på nedbrydning af det nære fællesskab. Her kan det frivillige, sociale arbejde spille en vigtig rolle i det moderne velfærdssamfund, da

det giver nogle kvaliteter, som det offentlige ikke kan give. Ikke som erstatning for offentlige ydelser og ansvar, der også rettes mod disse mennesker, men som et nødvendigt supplement, der virker forstærkende på velfærden.

Også kirkelige organisationer og foreninger yder et stort arbejde, der både er til gavn for udstødte herhjemme og som er til gavn for udvikling i den tredje verden.

6. SUNDHED OG LIVSKVALITET

Et godt helbred er afgørende for livskvaliteten. Vi ønsker et samfund, hvor muligheden for et sundt liv ikke er afhængig af social baggrund eller økonomi. For Socialdemokratiet er det helt afgørende, at alle har fri og lige adgang til behandling i det danske sundhedsvæsen. Dette er ikke tilfældet, hvis de, der har økonomisk mulighed for det, benytter privathospitaler og derfor ikke deler interessen for kvaliteten i det offentlige sundhedsvæsen. Besøg hos praktiserende læger samt behandling og efterbehandling i det offentlige sygehusvæsen skal være uden brugerbetaling.

Forebyggelse står centralt i den danske sundhedspolitik. Oplysning om og økonomisk støtte til, hvad der kan gøres for at forebygge livsstilssygdomme og holde sig ved godt helbred, skal til stadighed udbygges og udvikles. Der bør etableres tilbud og rådgivning til borgere, der er interesserede i at ændre livsstil. Socialdemokratiet vil prioritere aktivt forebyggende forskning og arbejde. Resultaterne heraf skal udmøntes i såvel de politiske som sundhedsfaglige initiativer.

Forebyggende initiativer skal være forståelige for alle

Sundhed og livskvalitet afhænger af mange ting. At have det psykisk godt med sig selv og andre. At have et arbejde at være glad for, at føle man slår til. På en lang række områder kan vi gøre meget for at undgå sygdom og skader. Socialdemokratiet vil arbejde for regler, der sikrer ordentlige oplysninger om viden på ernæringsområdet.

For at komme den socialt betingede skævhed i livskvalitet og sundhed til livs skal vi fortsat mindske de sociale kløfter i samfundet. Det forebyggende arbejde skal intensiveres. Der skal skabes sundere rammer i skolen, på arbejdspladsen og i lokalsamfundet. Vi vil så langt som muligt bruge oplysning og uddannelse fremfor lovgivning og forbud.

Sindslidende

Socialdemokratiets sundhedspolitik skal sætte fokus på sindslidende, der ofte mødes med fordomme. Sindslidelser rammer mange, og fremskridt er sket med hensyn til både medicin og terapi. Men det er vigtigt ikke at isolere mennesker med sindslidelser, f.eks. på arbejdspladsen. Vi skal være opmærksomme på tegn hos børn og unge, der viser, at de slås med psykiske problemer, med henblik på tidlig opsporing og behandling.

Der er brug for en forstærket indsats for psykisk syge børn og unge. Det handler om uddannelse af børnepsykiatriske læger, støtte til forskningsprojekter på tværs af den hospitalsbaserede børne- og ungdomspsykiatri og den vidtgående specialundervisning. Videre må børne- og ungdomspsykiatriske afdelinger udbygges i hele landet og have tilbud, der dækker det reelle behov - f.eks. behov for døgntilbud og skadestue. Det er ikke acceptabelt, at der er venteliste på området.

Generelt er indsatsen overfor sindslidende blevet meget bedre gennem de senere år. Men forholdene på de psykiatriske sengeafdelinger og kvaliteten i behandlingen skal forbedres, og der skal indrettes en-sengsstuer. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der stadig mangler speciallæger og psykologer i amterne. Socialdemokratiet vil

arbejde for, at der indenfor en bred vifte af psykiatriske tilbud - herunder psykiatriske sengepladser - er tilstrækkelig med kapacitet. Udbygningen af socialpsykiatrien må ikke ske på bekostning af nødvendige psykiatriske sengepladser.

Det er Socialdemokratiets mål, at sindslidende gennem en helhedsorienteret indsats får mulighed for at leve en tilværelse så tæt på det normale som muligt. Det betyder, at lokal- og distriktpsychiatrien skal udbygges med et døgnberedskab, så der er gode behandlingsmuligheder for den sindslidende også uden for sygehuset. Socialpsykiatrien skal udbygges. Mange sindslidende vil med relevant støtte kunne klare sig i egen bolig. For fysisk og psykisk handicappede er der i de senere år sket mange forbedringer. På boligområdet er der stadig lang vej. Socialdemokratiet vil arbejde for tidssvarende boliger med eget toilet og bad. Der skal suppleres med forskellige boformer, eksempelvis bofællesskaber. Dette skal være med til at hindre social isolation.

Den primære sundhedstjeneste

Socialdemokratiet ønsker at styrke såvel den sundhedsfremmende som den sygdomsforebyggende indsats. Det sker bedst ved, at disse opgaver løses i nærsamfundet, uden at borgerne behøver at komme på sygehus. Socialdemokratiet ønsker at fremme det tværfaglige samarbejde mellem såvel de praktiserende læger og speciallæger som amts- og primærkommunernes medarbejdere. Ressourcerne udnyttes bedst på denne måde. Sundhedscentre kan være en hensigtsmæssig del af løsningen. Socialdemokratiet støtter oplysning om og kvalitetssikring af hjemmesider, der tilbyder sundhedsoplysning. Udbygning af lægehuse med tilknyttede speciallæger har høj prioritet. Der skal tillige fortsat arbejdes for en effektiv lægevagtordning med udgangspunkt i læghusene.

Medicin

Medicinforsyningen til borgerne skal efter Socialdemokratiets opfattelse fortsat udgøre en væsentlig del af det samlede sundhedsvæsen. Derfor skal der sikres tilgængelighed for alle hele døgnet i hele landet. Apoteksvæsenet moderniseres for at fremme en bedre brug af medicin og dermed sundhed for den enkelte. Medicinkøb på internettet skal kunne ske under betryggende forhold for forbrugerne. I Danmark skal vi ikke betale mere for medicinen end i andre lande, derfor skal presset på medicinpriserne opretholdes.

Sygehusvæsenet

For Socialdemokratiet er lige adgang til behandling uanset indkomst og alder en mærkesag. Behandlingen hos praktiserende læger, speciallæger og sygehuse skal betales over skatten. Socialdemokratiet er principielt modstandere af private hospitaler. En vækst i private hospitaler vil gøre det sværere for de offentlige sygehuse at leve op til de krav, vi stiller til dem, f.eks. når offentligt uddannet sundhedspersonale ansættes privat.

En forudsætning for, at sygehusvæsenet kan forblive på et højt fagligt niveau er, at der satses på mere uddannelse og forskning.

Den teknologiske udvikling får antallet af mulige behandlinger til at vokse. Det stiller sundhedsvæsenet overfor store udgifter, men samtidig vil en række behandlinger blive både bedre og billigere. Den teknologiske udvikling på det medicinske område stiller store etiske krav. Der bør derfor være klarere lovgivningsrammer for medicinsk forskning og forsøgsvirksomhed.

Gennem de senere år er der sat flere penge af til sundhedssektoren. Der er skabt vækst i stedet for stilstand. Flere midler kombineret med større effektivitet har siden 1995 bevirket, at der er sket et fald i ventetiderne, samtidig med at flere bliver

behandlet. Vi vil, at denne udvikling fortsætter. Der skal arbejdes hen imod, at ventetiderne nedbringes yderligere. Mulighederne for den ambulante behandling skal fortsat udbygges.

Alle skal kunne behandles med det samme, når det er nødvendigt. Langt de fleste indlægges og behandles akut. Særlig vigtigt er det, at mennesker med en livstruende eller fysisk, psykisk eller socialt invaliderende sygdom skal kunne behandles med det samme.

Det er vigtigt, at det enkelte menneske får klar besked om behandlingsmuligheder og ventetider. For at sikre korte ventetider til behandling skal der ske en effektiv koordinering, og den enkelte patient skal indrages i planlægningen. Der skal fokuseres mere på det frie sygehusvalg.

Der skal sættes mere fokus på den medicinske patient bl.a. ved at styrke de medicinske afdelinger. Ved udskrivelser fra sygehuset skal der sikres en tæt opfølgning fra sygehuset til den kommunale hjemmepleje.

Efter endt behandling skal der sættes mere på genoptræning/rehabilitering med henblik på, at patienten hurtigst muligt kan vende tilbage til sin normale tilværelse - uanset patientens alder. Der skal etableres et tæt samarbejde med de sociale myndigheder, så indsatsen bliver helhedsorienteret.

Socialdemokratiet går ind for et udvidet samarbejde mellem alle sygehuse, både indenfor Danmarks grænser og med vore nabolande. Avancerede og kostbare behandlingsformer kan ikke findes på alle sygehuse, og samarbejdet kan bringe ventelister ned.

På sygehusene skal arbejdsgange forenkles, så personalet bruger tid på det, de er uddannet til. Elektronisk patientjournal og sammenhæng i såvel behandlings- som informationssystemerne kan forhindre spild af tid på overflødige dobbeltundersøgelser og unødvendigt papirarbejde. Faggrænser skal nedbrydes, og der skal gøres en særlig indsats for at rekruttere personale. Vagtsystemer skal tilrettelægges, så der bliver mulighed for en form for mesterlære for de yngre læger. Det giver større faglig kvalitet. Der skal opstilles faglige kvalitetsmål for alle væsentlige behandlingstilbud.

Alternativ behandling

I dag søger mange alternativ behandling. Nogle af disse behandlingsmuligheder får støtte over sygesikringen. Det er vigtigt på den ene side at sikre, at det etablerede sundhedsvæsen er åbent overfor nye muligheder og på den anden side at beskytte mod kvaksalveri. De lægestuderende skal i løbet af deres uddannelse stifte bekendtskab med principperne for alternativ behandling. Det nyetablerede videncenter om alternativ behandling har en vigtig opgave her.

7. RET OG RETFÆRDIGHED FOR ALLE

Danmark skal fortsat være trygt at bo og vokse op i. Retten til fysisk og psykisk tryghed er grundlæggende for alle mennesker. Derfor forudsætter velfærd for det enkelte menneske også et samfund med lav kriminalitet. Socialdemokratiet vil fortsætte en målrettet indsats mod kriminalitet og mod årsagerne til kriminalitet.

Såvel den menneskelige som den økonomiske bistand til ofrene for kriminalitet skal løbende forbedres og sikres uden unødigt ventetid.

Et retssamfund skal have et effektivt og moderne politi, anklagemyndighed og domstole

til at håndhæve lov og orden. En hurtig og konsekvent reaktion fra myndighederne er nødvendig, når kriminaliteten er begået, både af hensyn til offeret og retsfølelsen i samfundet. Det betyder, at udmålt straf afsendes så hurtigt som muligt efter dommen. Brugen af varetægtsfængsling skal søges indskrænket.

Domstolenes, anklagemyndighedens og politiets effektivitet er helt afgørende. Der skal anvendes ny teknologi for at forbedre servicen over for borgerne. Vi vil sikre, at kun principielle sager kan prøves i Højesteret. Retsplejen skal gennemgribende moderniseres og effektiviseres. Socialdemokratiet støtter, at der er regler for dommernes bijob. For at styrke tilliden til domstolenes uafhængighed skal viden om alle dommeres bijob være offentlig tilgængelig.

Socialdemokratiet vil fortsat prioritere indsatsen mod vold og gadebander højt. Borgernes følelse af tryghed skal sikres gennem mere synligt nærpolti og styrkelse af politiets patruljering. Når politiet bliver mere synligt, skabes tryghed i bydele og boligområder, der eksempelvis kan være ramt af bande problemer. Øget synlighed virker samtidig forebyggende.

Kriminalforsorgen

Når domstolene har dømt, skal vi have en effektiv kriminalforsorg. Moderniseringen af forsorgens behandlingstilbud og af de fysiske rammer for fængslerne og arresthusene skal fortsætte.

Her er det vigtigt, at der gøres en ekstra indsats overfor unge kriminelle. Kriminalforsorgen skal fokusere på sikkerheden i fængsler og modvirke tilbagefald til ny kriminalitet. Derfor skal Kriminalforsorgen fokusere på årsagen til de indsatte's kriminalitet. Afsoning af straf i fængsler forhindrer ikke tilbagefald til kriminalitet. I større udstrækning, hvor den dømte ikke udgør en trussel for omgivelserne, skal der derfor bruges samfundstjeneste. Mange indsatte, f.eks. psykisk syge og narkomaner, kræver egentlig behandling.

Derfor skal Kriminalforsorgen udbygge behandlingsmulighederne for de indsatte - såvel indenfor som udenfor murene. Alle indsatte skal have mulighed for at afsones deres straf i stoffrie miljøer. Der skal sikres et tæt samspil med de sociale myndigheder, uddannelsesinstitutioner og arbejdsmarkedets parter, så indsatsen bliver helhedsorienteret. Der skal ligeledes arbejdes for beskæftigelsesmuligheder og holdbare sociale netværk efter afsoning, så arbejdsløshed ikke bliver årsag til ny kriminalitet.

Forebyggelse

Kriminalitet er ofte fremkaldt af social udstødelse. Derfor skal den forebyggende indsats rettes mod udstødelse overalt i samfundet. Den bedste kriminalpræventive indsats er at skabe uddannelse og job til alle. Der skal formuleres klare retningslinier for de arbejdsområder, hvor der kan forlanges straffeattest og i forhold til hvilken type kriminalitet, der skal være oplysningspligt på.

Indenfor visse grupper i samfundet er der højere kriminalitet end hos gennemsnittet af borgere i Danmark. Vold og kriminalitet er aldrig acceptabelt. Der skal sættes konsekvent ind mod alle, der begår noget ulovligt. Omkring forebyggelse er det imidlertid vigtigt at målrette indsatsen mod de reelle problemer. Derfor er integration af disse grupper i samfundet afgørende i forebyggelsesindsatsen. Reelle muligheder for beskæftigelse og uddannelse spiller en stor rolle i denne forbindelse.

Vi har gode erfaringer med kriminalpræventivt arbejde. Det lokale samarbejde mellem politi, socialforvaltning og skole (SSP) er fundamentet for denne indsats. Socialdemokratiet vil sikre, at SSP-samarbejdet i de kommende år styrkes, så det også

dækker unge over 18 år (SSP+). Det kræver nye lokale samarbejdsmodeller med involvering af ungdomsuddannelser, arbejdsmarked og foreninger. SSP bør udvides til også at omfatte fritidssektoren.

Socialdemokratiet støtter også her frivilligt arbejde. Den engagerede indsats fra frivillige og forældre er et godt supplement til den offentlige indsats, der er det helt centrale på det kriminalpræventive område.

Socialdemokratiet ønsker et udbygget sikkerhedsnet for alle, der er udsat for vold og krænkelse. Retten til at leve i et ægteskab/parforhold uden vold er fundamental. Derfor støtter vi den indsats, der ydes af krisecentre. Vi ønsker en større opsøgende social indsats overfor kvinder med anden etnisk baggrund.

Seksuelt misbrug af børn

Socialdemokratiet vil ikke acceptere seksuelt misbrug. Indsatsen mod seksuelt misbrug af børn skal forstærkes med afsæt i politiets nye efterforskningsmidler i den nye lov om børneporno og forbud mod børnepornomodeller. For Socialdemokratiet er det afgørende, at internettet ikke bliver en platform for børnepornografi, økonomisk og seksuelt misbrug af børn. På dette område er dansk lovgivning ikke tilstrækkelig. Derfor vil vi målrettet gå ind i internationale forhandlinger om forbud og bindende regler på dette område.

Økonomisk og grænseoverskridende kriminalitet

Socialdemokratiet vil konsekvent bekæmpe økonomisk kriminalitet og skatteunddragelse. Politikredsene skal have bedre mulighed for specialiseret efterforskning af økonomisk kriminalitet, hvidvaskning af sorte penge, svig med EU-midler, miljøkriminalitet, narkokriminalitet, menneskesmugling og IT-kriminalitet. Politiets kompetence skal styrkes, bl.a. gennem uddannelse, efteruddannelse og anvendelsen af ny teknologi.

Den organiserede kriminalitet respekterer ikke grænser - hverken mellem vore politikredse eller mellem lande. Kampen mod den grænseoverskridende kriminalitet går gennem samarbejde mellem myndighederne i de lande, hvor de kriminelle netværk arbejder. Det mellemstatslige politisamarbejde indenfor EUROPOL skal derfor styrkes.

Vi vil støtte de nationale politimyndigheders efterforskning i konkrete sager om grænseoverskridende kriminalitet.

Også Anklagemyndigheden skal indgå i det internationale samarbejde. Socialdemokratiet vil arbejde for, at anklagemyndighederne får et samarbejde, der er lige så konkret og effektivt som det politimæssige indenfor EUROPOL.

KAP. III: VI SKAL GIVE HINANDEN FLERE REELLE VALGMULIGHEDER

Socialdemokratiet ønsker et samfund, der giver alle borgere lige og reelle valgmuligheder. Markedet alene skal ikke bestemme, hvad der kan vælges mellem, og hvem der har mulighed for at vælge. Derfor vil vi i tæt dialog med borgerne udvikle nye valgmuligheder på en lang række velfærdsområder, som børnepasning, skole, ældreomsorg og sygdomsbehandling.

Det skal være muligt at vælge et dagtilbud udenfor bopælskommunen, eksempelvis i nærheden af arbejdspladsen. Det kan spare familierne for megen kørsel og give børn og voksne mere tid til hinanden.

Kommunale skoler må gerne have særpræg, profil og særlige mål udover de regelbundne og dermed komme i kvalitetsmæssig konkurrence med hinanden. Det skal være muligt at vælge

skole udenfor skoledistriktet.

Det frie valg af sygehus indenfor det offentlige sygehusvæsen skal gøres mere reelt. Det skal ske gennem bedre oplysning om ventetider, behandlingsmuligheder og -resultater. Det skal være muligt at vælge praktiserende læge over større geografiske afstande, f.eks. i nærheden af arbejdspladsen.

Såvel valgmuligheder som indflydelse er afhængig af god og lettilgængelig information.

Det er imidlertid ikke ethvert valg, det offentlige skal stille til rådighed. Grænsen går ved det ansvarsfrie valg: Hvis den enkeltes valgfrihed begrænser andres muligheder, hvis det fører til opsplitning af samfundet eller hvis det betyder unødigt ressourceforbrug.

8. DEN FÆLLES VELFÆRD

Det er en klar styrke ved det danske velfærdssamfund, at vi deler de samme ydelser. Derfor har vi fælles interesse i velfærd af god kvalitet.

Opbakningen til velfærdssamfundet afhænger af, om velfærden er til rådighed, når man har behov for den. Kan fællesskabet ikke levere, vælges andre løsninger, og velfærdssamfundet går gradvist i opløsning. Derfor skal det altid være det konkrete behov – og aldrig pengepungen – der er adgangsbilletten til fællesskabets grundlæggende velfærdsydelser, og derfor er det en fælles opgave at sikre deres kvalitet. Det er det, Socialdemokratiet arbejder for.

Visse perioder af livet er karakteriseret ved et større behov for, at fællesskabet yder en hånd end andre. Det kan gælde ældre og børn og nybagte forældre, og det gælder i særlig grad, hvis der indtræder sociale eller helbredsmæssige problemer.

Børn

Børne- og ungeområdet har fortsat høj prioritet for Socialdemokratiet. Selvom antallet af børn mellem 0 og 17 år stiger i de kommende år, skal kvaliteten i tilbuddene til børn og unge fortsat være i højsædet.

Ansvar for børnenes opvækst er forældrenes. Ansvar for rammerne for børnenes opvækst deles af forældre og samfund. Derfor skal der være velfærdstilbud til familierne allerede fra fødselsforberedelsen, så alle børn får en god start: Barselsorlov, anden orlov, sundhedspleje, dagtilbud, omsorgsdage, skolegang, fritid og plads til børneliv. Børn skal sikres gode rammer såvel fysisk som psykisk. Derfor skal børn i dagtilbud gennem lovgivning sikres et godt miljø.

Ingen familier må tvinges til at vælge pasningstilbud fra af økonomiske årsager. For alle børn skal have mulighed for at være sammen med andre børn, uanset deres sociale eller etniske baggrund. Det er fortsat Socialdemokratiets mål, at alle kommuner skal tilbyde pasningsgaranti med tilstrækkeligt mange kvalitative og fleksible dagtilbud.

I et samfund som vores skal det være muligt at kombinere arbejds- og familieliv. De fleste forældre ønsker at være aktive på arbejdsmarkedet – og det har samfundet brug for. Men udover tilstrækkeligt med pasningsmuligheder kræver det, at både arbejdsgivere og samfundet under ét har respekt for rollen som forældre og giver fleksible arbejdstider, orlov og omsorgsdage. Det er også vigtigt, at børn og forældre kan holde ferie sammen. Derfor skal forældre have mulighed for at placere deres ferie i børnenes ferie.

Forældre, der ikke magter forældreansvaret, skal have tidlig hjælp fra det offentlige, så

barnet ikke svigtes. Er det ikke muligt at beskytte barnet gennem optimal støtte i hjemmet, skal barnet anbringes udenfor hjemmet for at sikre en stabil barndom. Barnets kontakt med forældrene skal sikres, hvis det ikke skader barnet. I de tilfælde, hvor denne kontakt utvivlsomt skader barnet, og hvor muligheden for hjemgivelse derfor er udsigtsløs, bør tvangsadoption overvejes.

Børn udsat for omsorgssvigt skal hjælpes til en barndom og et voksenliv, der er præget af ro og tryghed. Børns ret til en stabil barndom skal altid stå over forældres ret til deres børn. Det skal ikke være muligt for forældrene at hindre hjælp til børnene ved at skifte kommune. Fjernede børn skal have tilbud om støtte efter det fyldte 18. år.

Børn har som udgangspunkt ret til begge sine forældre. Derfor skal lovgivningen om børn løbende revideres, for bedst muligt at sikre barnets rettigheder i et samfund præget af nye familieforhold.

Ældre

Langt de fleste ældre er raske og friske og lever et aktivt liv. I de kommende år vil en stadig større del af ældrebefolkningen lykkeligvis have bedre helbred, økonomi og livskvalitet.

Ældre mennesker, der aktivt har bidraget og fortsat bidrager til samfundslivet, stiller helt naturligt krav om indflydelse på eget liv, om deltagelse i samfundslivet og om aktiviteter og kulturtilbud.

Det skal være muligt at leve et aktivt liv i den 3. alder. Derfor ønsker Socialdemokratiet en bred vifte af kulturelle aktiviteter, idræt, dagcentre og andre tilbud, så ældre fortsat kan leve et aktivt liv i fællesskab med andre.

Ældre kan på grund af svigtende helbred, dårlig økonomi eller ringe socialt netværk have brug for fællesskabets støtte. Disse ældre skal kunne være sikre på samfundets hjælp, når de får behov. Det skal være trygt for alle at være gammel i Danmark.

Vi har en særlig forpligtelse til at målrette hjælpen til de svageste ældre. En særlig indsats skal gøres overfor demente og deres pårørende. Særlig ældre kun med folkepension og ældre uden socialt netværk skal kunne regne med samfundets hjælp i alderdommen. Hvis alle skal have alting, får alle mindre - og dem med størst behov for hjælp og omsorg får ikke, hvad de har brug for. Hjælpen skal gives til dem, der har størst behov. Socialdemokratiet vil sikre, at alderssvækkede, syge og ensomme får den pleje og omsorg, den enkelte har behov for. Kommuner kan herudover etablere ordninger, der gør det muligt at købe supplerende praktisk hjælp.

Varieret udbud indenfor pleje, omsorg og sundhedspleje skal fortsat stilles gratis til rådighed for alle ældre, hvis helbredet svigter.

Folkepensionen skal fortsat være det bærende element i det samlede pensionssystem, der gælder for alle ældre. I de kommende år vil stadig flere have supplerende pensioner. Økonomiske tilskud som pensionstillæg og personlige tillæg skal derfor fortsat rettes mod ældre, der kun har folkepension eller en mindre indkomst, f.eks. fra ATP. Der bør være ensartede regler for formuegrænsen i forbindelse med tildeling af personlige tillæg.

Ensomhed er et stort problem for ældre uden familie og socialt netværk. Ensomhedsproblemet kan ikke løses af offentlige myndigheder alene, men kun hvis alle er opmærksomme på problemet og gør en indsats for at afhjælpe det. Der må ikke være samfundsmæssige hindringer for, at ældre kan bo i nærheden af familien.

Socialdemokratiet vil have et varieret boligudbud - også til ældre mennesker. "Længst muligt i eget hjem" skal erstattes af "tryghed i egnet hjem og efter eget ønske". Vi vil fortsat have bygget boliger, der er egnede til ældre med mulighed for varieret tilknytning af plejepersonale. Alle kommuner skal fastsætte maksimale ventetider til en plejehjemsplads og ældreboliger med tilknyttet pleje. Ventetiden til boliger med omsorgs- og plejemuligheder må højst være tre måneder. Ældre med et særligt behov skal umiddelbart kunne tilbydes en plejebolig.

Sårbare grupper

Socialdemokratiet vil fortsat prioritere indsatsen til gavn for de svageste højt. For et velfærdssamfund skal altid bedømmes på, hvordan det behandler de mest sårbare og udsatte mennesker, som har et liv præget af massive sociale og helbredsmæssige problemer. Der skal især sættes på en forebyggende, behandlende og social indsats for børn og unge under 18 år, der er havnet i misbrug.

Mennesker uden muligheder for at forbedre deres eget liv har brug for støtte fra samfundet. Lokalsamfundet skal være så solidarisk og rummeligt, at det giver plads til "skæve eksistenser".

Socialdemokratiet vil fortsat arbejde for, at der gives psykisk handicappede lige muligheder for et værdigt liv ved at sikre boformer, der gør dette muligt, målrettede uddannelser og beskæftigelsestilbud og lige muligheder for deltagelse i kulturelle og fritidsmæssige aktiviteter.

Som et af de første samfund i verden har vi store muligheder for at gøre noget mere grundlæggende ved den sociale og menneskelige udstødelse fra samfundet. De seneste års fremgang i beskæftigelse og velstand har medført større materiel lighed i befolkningen og reduceret udstødelsen fra arbejdsmarkedet. De svagestes problemer er derfor blevet mere tydelige.

Psykiske lidelser kan være kombineret med misbrug, og hjemløshed kan være en konsekvens af et liv, der gik i stykker på grund af dårlig økonomi, skilsmisse og tab af arbejde og bolig.

Socialdemokratiet vil have en bedre indsats over for misbrugere, udstødte og socialt handicappede. Socialdemokratiet vil samtidig øge den forebyggende indsats for disse sårbare grupper.

Indsatsen overfor alkohol og narkomisbrug skal fortsat ledsages af en social indsats. Samfundets ressourcer må sættes mere sammenhængende og direkte ind. Der skal udvikles en mangfoldighed af tilbud, som passer til disse medborgere. Der er også brug for bedre menneskelige netværk, så den enkelte selv kan få handlemuligheder i sit eget liv. Her spiller det frivillige, sociale arbejde en vigtig rolle. Virksomhedernes sociale ansvar omfatter også denne gruppe mennesker.

Vi ønsker en udbygning af herberger, som er frivillige organisationers og andres tilbud om overnatning og støtte. Socialdemokratiet vil tage initiativ til nye forsøg omkring alternative, permanente boligformer i overensstemmelse med den enkeltes ønsker.

10. VELFÆRD MED KVALITET - MANGE MIDLER

Socialdemokratiet står i spidsen for udviklingen af velfærdssamfundet. Det kræver, at vi satser på kvalitet og på at gøre tingene så godt og effektivt som muligt. En stærk offentlig sektor er for os et afgørende middel til at sikre en retfærdig fordeling af velfærden.

Økonomisk fremgang er det bedste udgangspunkt for udvikling. Det er derfor nu, vi skal opstille de krav, der skal bære fremtidens velfærdssamfund. Udgangspunktet er, at vi skal opnå de bedst mulige resultater, socialt og velfærdsmæssigt, for de ressourcer, der er til rådighed. Den fælles organisering og den solidariske finansiering er afgørende for at sikre lige adgang til velfærden. Kun ved kvalitet og effektivitet sikres borgernes opbakning til velfærdssamfundet.

I fornyelsen og udviklingen af den offentlige sektor i stat, amt eller kommune, skal vore politikere have fokus på den bedst mulige opgaveløsning. Det handler både om kvalitet og effektivitet i varetagelsen af de offentlige opgaver. Målene for servicen skal være synlige for borgerne.

En moderne og effektiv organisation i den offentlige sektor skal være en selvfølge. Den offentlige sektor arbejder med betroede midler – skatteindtægter fra borgerne. Det kræver konstant vilje til at overveje, hvordan opgaven løses bedst muligt til gavn for brugere, borgere og samfund.

Og det er åbenlyst, at den offentlige sektor skal gå foran i udviklingen af ledelsesformer og i personalepolitik.

Rammestyring og uddelegering af ansvar til offentlige selskaber, institutioner og forvaltningsenheder er nu kendetegnende for den offentlige sektor. Der er med andre ord gjort plads til, at medarbejdernes idéer og engagement kan trives. Denne udvikling skal fortsætte. Ved siden af dette er brugere inddraget, f.eks. gennem oprettelse af brugerbestyrelser o.lign.

Nøgleordet i denne udvikling er at føre servicen/aktiviteten tæt på bruger og medarbejder.

En sådan udvikling stiller store krav til bevidst og synlig politisk målfastsættelse:

At give borgerne mest mulig service indenfor den givne økonomiske ramme.

Kun det offentlige kan sikre kvalitet, lighed og retfærdighed, og netop de grundlæggende velfærdsgoder er også grundlæggende velfærdsrettigheder. De er og bliver offentlige opgaver – bestemt af offentlige myndigheder. For Socialdemokratiet er der ingen tvivl om, at det er Folketinget, Regering, amter og kommuner, der fastlægger love, mål, rammer, vilkår og økonomi for velfærdssamfundet.

Det er derfor de folkevalgte, der har ansvaret for myndighedsbeslutningerne. Dette er ikke til debat.

Derfor vil Socialdemokratiet, at følgende opgaver udføres i offentligt regi:

- Sygehusbehandling med fri og lige behandling for alle borgere
- Personlig pleje og omsorg for ældre og handicappede

Desuden at der er offentlige tilbud vedrørende:

- Pasning og omsorg for børn
- Uddannelse med fri og lige adgang

På alle fire områder skal de offentlige tilbud være af den højst mulige kvalitet, således at private tilbud kun vil få marginal betydning. Det vil på flere af områderne være naturligt med et fortsat samarbejde med non-profit, almennyttige organisationer og private.

På andre områder specielt de såkaldte hjælpefunktioner kan udbud med omtanke komme på tale, bl.a. fordi private allerede her løser mange opgaver for det offentlige.

Det er et afgørende hensyn for Socialdemokratiet at kunne garantere de offentlige tilbud – at sikre forsyningen og kontinuiteten. Når ydelser købes på markedet, er der risiko for, at den kan falde bort. En risiko som Socialdemokratiet ikke vil løbe på borgernes vegne.

Kravene om effektivisering – mest muligt for pengene – gør, at prisen på offentlig service løbende skal sammenlignes med anden tilsvarende offentlig service. Denne sammenligning kan gøres internt i offentligt regi eller eksternt. En måde at gøre det sidste på er at sende en offentlig opgave i udbud.

For Socialdemokratiet er det centralt, at der ved udbud opfyldes følgende krav – ved selve beslutningen om udbud og den evt. udlicitering:

- Der må ikke udliciteres så store dele, at indsigten på området tabes
- Der må fortsat kunne opbygges viden og ekspertise i det offentlige
- Offentlige monopoler skal ikke erstattes af private monopoler
- Opgaven skal nøje defineres, før den sættes i udbud
- De offentligt ansatte skal have mulighed for at give tilbud på opgaven
- Der skal være mulighed for at afgive kontrollerende bud, således at den bedste kvalitet og pris sikres. Private virksomheder må ikke igennem indbyrdes aftaler hindre konkurrence
- Ved udbud skal der kunne stilles krav om sociale klausuler f.eks. fleksjob
- Der skal stilles krav til miljømæssig bæredygtighed
- Hvis der udliciteres skal opgavens udførelse nøje kontrolleres og evalueres, således at den offentlige udbyder får den kvalitet, som er ønsket
- Udlicitering må ikke ske på bekostning af arbejdsmiljø og arbejdsvilkår. De berørte medarbejdere skal sikres ansættelsestryghed og et ordentligt arbejdsmiljø
- Der må ikke ske lønnedgang eller forringelse af arbejdsforhold i forbindelse med udlicitering
- Når det offentlige samarbejder med private vedr. udførelsen af visse opgaver, er den demokratiske kontrol af afgørende betydning, både i forbindelse med den offentlige beslutning og baggrunden herfor, og i forbindelse med leverancen af ydelser

Den offentlige sektor skal gennem sin indkøbspolitik udøve maksimal indflydelse. En bevidst strategi om miljøvenlige og økologiske indkøb i stat, amter og kommuner skal fremmes. Det giver et større marked for miljømæssige og økologiske produkter.

Med kommunalt selvstyre, brugerbestyrelser og borgergrupper er det vigtigt at erkende, at løsninger på ensartede problemer kan blive mødt forskelligt fra sted til sted. Men forskelligheden skal holdes indenfor lovens rammer, og må ikke forringe de lige muligheder for borgerne. Udgangspunktet skal altid være den vedtagne sociale tryghed og miljømæssige standard.

11. TEKNOLOGIEN SOM TJENER

Den teknologiske udvikling giver til stadighed nye muligheder og udfordringer. Udbredelsen af IT vil ændre den måde, vi lever og arbejder på. Socialdemokratiet vil formulere en samlet strategi, der skal tjene til at bruge mulighederne og klare udfordringerne.

For Socialdemokratiet er det en mærkesag, at vi ikke får et teknologisk A- og B-hold. Derfor skal det undersøges, hvordan den ny teknologi kan blive et redskab for alle, og også være med til at bryde den negative sociale arv. Folkeskolen og folkebibliotekerne har en særlig opgave.

Vi skal støtte anvendelsen af IT i hele samfundet ved at satse på uddannelsesinstitutionerne, og ved at lade det offentlige gå forrest med at tilbyde løsninger via nettet. Det offentlige skal aktivt anvende IT i det udadvendte arbejde ved at åbne sin service døgnet rundt på nettet og ved selv at være en bevidst e-handler. De nye muligheder skal bruges til forbedret service og velfærd. Rigtig anvendt kan den nye teknologi give et mere decentralt, demokratisk og effektivt samfund.

Information findes i rigelige mængder, og mange mennesker har svært ved at håndtere de store mængder. Informationsteknologien gør det muligt at sortere og finde frem til netop det emne, man interesserer sig for. Socialdemokratiet ønsker, at det offentlige i stadig højere grad stiller fyldestgørende information til rådighed. Det drejer sig både om information fra myndighederne selv og om at hjælpe organisationer og virksomheder, som forpligter sig til at fremlægge dokumenterbar information om deres varer.

Et eksempel er forbrugerområdet. Staten fremskaffer og stiller information til rådighed for forbrugerne gennem Forbrugerinformation. Og derudover arbejder Forbrugerinformation med at skabe en database for de virksomheder, der frivilligt vil præsentere og dokumentere væsentlige egenskaber ved deres produkter og deres tilblivelse. Dette giver forbrugerne en adgang til at kontrollere og vælge de varer, som tilfredsstiller deres krav til bl.a. miljøforhold og etik. Socialdemokratiet vil arbejde for, at der på flere områder kan gives adgang til sådan information.

Forskning og udvikling

Forskning eksisterer ikke for sin egen, men for samfundets skyld. Dansk forskning skal kunne markere sig internationalt, og universiteterne skal samarbejde mere både internationalt og nationalt. Danske universiteter skal fungere som videntcentre og som aktive mod- og medspillere for erhvervslivet. Det er en af grundpillerne i en stadig kompetenceudvikling.

Uafhængig forskning af høj kvalitet er vigtig for det enkelte menneske, samfundet og erhvervslivet. Vi har krav på at få viden om forskningsresultaterne. Ny viden skal omsættes i handling.

Der eksisterer stadig kulturelle, juridiske og administrative hindringer for forskningssamarbejde mellem offentlige institutioner og erhvervsliv. Socialdemokratiet ønsker flere private midler til forskning på en sådan måde, at der er fuld åbenhed om, hvilke private fonde og virksomheder der er med til at finansiere offentlig forskning.

12. UDVIKLING I HELE DANMARK

For Socialdemokratiet er lige muligheder for alle en hjørnesteen for velfærd. Derfor er det vigtigt at modvirke ulige fordeling af muligheder og fremme større samarbejde mellem regionerne i Danmark.

Vi har et økonomisk udligningssystem, som sigter mod at udligne forskelle i indkomst og afgørende forskelle i udgifts krav, der skyldes befolkningens sammensætning, erhvervsstruktur, uddannelses- og indkomstniveauer. Udligningsordningen skal løbende justeres, så den til stadighed sikrer en retfærdig fordeling. Men økonomi er kun en del af den nødvendige

regionalpolitik.

Vi skal vise respekt for de forskelligheder, der er de enkelte regioners særkende og styrke. Det behøver ikke være det samme at bo i Vestjylland som at bo i Nordsjælland, på Fyn eller Bornholm. Alle steder skal have mulighed for at udvikle den styrke, som området vil satse på. Det kræver, at vi medtænker, hvordan hver region påvirkes af nye love, så vi bedst sikrer lige muligheder overalt i landet.

Takket være friere rammer for regionale myndigheders deltagelse i erhvervspolitikken og den regionale arbejdsmarkedspolitik er der i dag et godt samspil mellem lokale og regionale initiativer på den ene side og statslige aktiviteter på den anden side. Det giver nye muligheder, både når det går rigtig godt, og når det går rigtig dårligt.

Når det går godt, kan der sættes ekstra kraft på med initiativer, der støtter samspillet mellem uddannelse, arbejdsmarked og videninstitutioner til gavn for områdets virksomheder. Det kræver engagement fra både virksomheder og lokale/regionale beslutningstagere. Socialdemokratiet vil have analyser af de erhvervsmæssige styrkepositioner for sammen med regionerne at investere i endnu mere perspektivrig udvikling.

Tilsvarende kan regioner og stat spille en aktiv rolle, når et område rammes af større tab af arbejdspladser. Ideerne og kræfterne skal komme lokalt. Staten kan rådgive, skabe kontakt og bidrage med igangsættende økonomi. På denne måde kan der skabes ny aktivitet, som erstatter den tabte, og som kan række ind i fremtiden.

For at understrege det overordnede ansvar for en ligelig udvikling af landet, vil Socialdemokratiet tage initiativ til at fastlægge samlede målsætninger for regionalpolitikken, herunder for ansvarsfordelingen mellem staten, amterne og kommunerne og for administrationen heraf. For at få det fulde udbytte af initiativer og investeringer er det nødvendigt at inddrage anvendelsen af både EU-midler, statslige og regionale midler i arbejdet.

Erhvervspolitik bør tage udgangspunkt i grundlæggende betingelser i regionen. Dels i de lokale ideer og kræfter, dels i den service, der kan ydes virksomheder, der finder det forretningsmæssigt interessant at udvikle sig i regionen. Erfaringen viser, at tilskud til enkelte virksomheder kan virke som en sovepude for engagement og udvikling. Socialdemokratiet vil holde fokus på rammebetingelserne og medvirke til fornyelse af de erhvervsmæssige muligheder i hele landet.

Dynamikken i regionerne hænger også sammen med en tilfredsstillende infrastruktur – både socialt, kulturelt, uddannelsesmæssigt, bolig-mæssigt og trafikalt. Sociale forhold, f.eks. gode børnepasningsmuligheder, og kulturelle tilbud, er af stor betydning for at udvikle lokalsamfundene og for at tiltrække arbejdskraft. Tilsvarende bidrager gode uddannelsesmuligheder også til en bedre balance mellem regionerne. Ved placering af nye uddannelsesinstitutioner eller ændringer i eksisterende uddannelsesmuligheder bør der således også lægges vægt på en regional planlægning.

Trafikpolitik er et vigtigt instrument til ligelig udvikling i alle regioner. Det er også vigtigt for landdistrikterne, at befordringsfradraget opretholdes.

Trafikken – kollektiv som individuel – har udviklet sig kraftigt i det forløbne ti-år. Der er investeret milliarder i nyt materiel til jernbanerne, og det er stadig vigtigere at sikre en god vedligeholdelse af skinnelegemerne, herunder også at prioritere sikkerheden højt. Betjeningen skal være i top, hvad angår kvalitet og hurtighed i den kollektive trafik. Vores mål er, at tilbuddet om kollektiv trafik skal være en ligeværdig konkurrent til privat biltrafik i hovedstaden, større byer og mellem disse via fjernbusnettet. Desuden skal den kollektive

trafik sikres i landdistrikterne. Socialdemokratiet ønsker at omlægge bilafgifterne således, at betalingen i højere grad vil afspejle forbruget og være knyttet til mulighederne for kollektiv transport.

Motorvejsnettet og andre overordnede veje er udbygget væsentligt i de senere år. Endnu mangler en række planlagte projekter at blive gennemført. Socialdemokratiet står ved

de vedtagne planer, som skal gennemføres i de kommende år, efterhånden som der skabes økonomisk og beskæftigelsesmæssigt råderum ved færdiggørelsen af igangværende projekter.

De faste forbindelser over Storebælt og Øresund er med til at sikre, at hele Danmark og Norden får en effektiv adgang til resten af Europa. De faste forbindelser vil give den kollektive trafik ny mulighed for transport af såvel mennesker som gods. Hertil kræves målbevidste investeringer i både skinneanlæg og materiel. Der skal arbejdes for, at de tunge godstransportopgaver over lange strækninger i videst muligt omfang flyttes fra veje til jernbaner.

En fast forbindelse til Tyskland over Femer Bælt må overvejes positivt i lyset af partiets overordnede trafikpolitik, og må ikke medvirke til en skævvridning af Danmark. En beslutning skal hvile på en nøje gennemgang af konsekvenserne for hele det danske samfund. Som ved beslutningen om de faste forbindelser over Storebælt og over Øresund skal konsekvenserne for miljøet og økonomien nøje vurderes. Det er vigtigt, at der indgår en jernbaneforbindelse i det samlede projekt. Socialdemokratiet er for en fast forbindelse over Femer Bælt, hvis resultatet af undersøgelserne er positivt. Beslutningen om en fast forbindelse over Femer Bælt kan ikke træffes af Danmark alene, også i Tyskland skal der træffes en beslutning. Socialdemokratiet er parat til at tage de nødvendige konsekvenser, hvis resultatet af undersøgelserne er positivt i både Danmark og Tyskland.

Transport af varer og gods er en afspejling af den økonomiske aktivitet i samfundet. CO₂-udslippet i transportsektoren kan ikke ses isoleret fra dette. Derfor må CO₂ fra transport af varer og gods indregnes i virksomhedernes CO₂-regnskab, idet der tages hensyn til den lange transport til yderområderne. Kun på den måde sikres, at virksomhederne i deres valg af transport inddrager miljøet i deres valg af transportformer.

Med den store belastning af både vejnet og jernbanenet nogle steder i landet kan nærskibsfarten være en vigtig transportform. Den vil endda ofte være et miljørigtigt alternativ til lastbiltrafikken. Der er brug for en større koordinering af skibstransporten, så den kan blive mere effektiv og dermed mere konkurrencedygtig. Dette vil skabe grundlag for en fornyelse af skibene, hvilket yderligere vil understrege den miljørigtige transportform.

13. HVAD SKAL VI LEVE AF ?

Danmark er et rigt land. Dette skyldes bl.a., at vi er mange, der arbejder, og at vi er dygtige til vores arbejde. Vi har en effektiv offentlig sektor og gode virksomheder, der samler ideer og omskaber dem til produkter og ydelser, som såvel vi som udlandet gerne vil købe.

Socialdemokratiet vil fremme, at uddannelse bliver en løbende proces, som ikke kun foregår på skolebænken. Uddannelse vil blive en del af det daglige arbejde. Det kræver meget af både medarbejdere og ledelse. Medarbejderen skal være klar til uddannelse, og ledelsen skal være klar til at give mulighed herfor og til at gøre brug af den nye viden. Organiseringen af arbejdet bliver afgørende for, om vi får nok værdi ud af den fælles uddannelsesindsats. Organisationen skal være effektiv og uden langsomme beslutningsgange. Det kræver derfor også uddannelse af ledelsen i virksomhederne.

Når vi skal eksportere, konkurrerer vi med virksomheder i alle andre lande. Konkurrencen

afgøres hele tiden til fordel for dem, der hurtigt kan udvikle nyt. Ikke alene et nyt produkt, men også en ny anvendelse, et nyt design eller en tilknyttet service. For at opnå denne innovation skal vi skabe et intenst samvirke mellem forskningen og erhvervslivet.

Dansk erhvervsliv er præget af en meget eksporterende fødevaresektor, en stærkt værdiskabende industri og en hastigt voksende servicesektor med meget stor beskæftigelse. Socialdemokratiet vil tilrettelægge erhvervspolitikken, så den understøtter alle tre sektors muligheder for at udvikle sig og spille en afgørende rolle for beskæftigelsen og for eksporten.

Initiativ og virkelyst præger erhvervslivet. Nogle bliver selvstændige undervejs. Socialdemokratiet vil gøre det lettere at kunne begynde for sig selv. Det handler både om de helt nødvendige ting, som lokaler og administration, og om beskyttelse af forretningsidé og fremskaffelse af kapital. Iværksætterpolitikken skal have mange elementer.

For at præge udviklingen bedst muligt skal vi i alle dele af samfundet anvende IT. IT er ikke et mål, men et helt nødvendigt middel til at få fat i og udvikle den viden, som udgør hele kernen i det nutidige samfund. IT er også et effektivt middel til at tale sammen, sende meddelelser til hinanden og handle med hele verden. Alle virksomheder skal tilskyndes til at bruge denne teknologi, så de kan øge effektiviteten og være med til at præge udviklingen.

Erhvervslivet forventer og får meget af velfærdssamfundet: Veluddannet og fleksibel arbejdskraft samt et effektivt samfund med alle former for kommunikation og tryghed i dagligdagen. Omvendt både får og forventer velfærdssamfundet meget af erhvervslivet. Virksomhederne skaber værdier til landet i form af produkter, som vi selv køber og i form af store eksportindtægter.

Socialdemokratiet vil også i fremtiden arbejde for gode rammer for erhvervslivet, bl.a. gennem en fortsat omlægning af erhvervsbeskatningen til lavere skatteprocenter på et bredt skattegrundlag med færrest mulige særregler. Socialdemokratiet skal medvirke til, at offentligheden får øget indblik i dansk erhvervslivs ejerforhold. Vi vil stille krav til virksomhederne om at tage del i det sociale, miljømæssige og arbejdsmiljømæssige ansvar. Udbredelse af job på særlige vilkår, anvendelse af sociale klausuler og introduktion af veldokumenterede sociale regnskaber er blandt vore forslag.

Offentligt-privat samspil skal styrkes. I Øresundsregionen ses et foregangseksempel på et sådant samspil. Med udgangspunkt i områdets stærkeste erhvervsmæssige kompetencer inden for bioteknologi og IT opbygges der for regionale, statslige og private midler to nationale vækstcentre, der kan vokse til internationalt format.

Tankegangen skal følges op af tilsvarende analyser af styrkepositioner og satsning på vækstcentre i den øvrige del af landet. Investeringer i udviklingen af de stærkeste erhvervsmæssige kompetencer vil ikke alene komme det enkelte erhverv eller det enkelte område til gode. Det vil være en gevinst for alle i hele landet.

Socialdemokratiet ønsker, at erhvervspolitikken bidrager til en velfærdsudvikling, der bygger på høj velstand, lige sociale vilkår og miljømæssig bæredygtighed.

14. GENNEMSKUELIGHED I HVERDAGEN

For nogle mennesker er udvikling et truende ord. Tingene bliver komplicerede, og det er vanskeligt at overskue sin egen hverdag. Sådan må det ikke være. Socialdemokratiet ønsker gennemskelighed for den enkelte borger.

Det er helt centralt for demokratiet, at vi alle kan vurdere virkningen af de politiske beslutninger, og får klarhed over rettigheder og forpligtelser. Det kræver oplysning.

For eksempel er det vigtigt at vide, hvordan ens kommune tildeler hjemmehjælp, at kende den pædagogiske målsætning for dagtilbud og folkeskole og at kunne orientere sig om ventetider og kvalitet på de enkelte sygehuse. Valg er ikke reelle, hvis de foretages i blinde.

Borgerne skal have klar besked om mål, midler og service i den offentlige forvaltning, og være med i beslutninger i vores barns dagtilbud, børnenes uddannelsessted, i boligområdet eller på plejehjemmet. Åbenhed og medinddragelse skal være kendetegn for velfærdssamfundet.

Forbrugerne

Som forbrugere har vi krav på, at de varer vi køber, er sunde og sikre. Vi forventer at have rettigheder, hvis varerne ikke lever op til de løfter, der er blevet stillet i udsigt.

Forbrugerpolitikken skal sikre den enkelte forbruger en stærk retsstilling. Her er vi nået et godt stykke i Danmark og EU, men der er stadig meget at gøre.

I det indre marked kan varer og tjenester bevæge sig frit over grænserne. Socialdemokratiet vil have, at forbrugerbeskyttelsen følger med. Amsterdamtraktaten lægger op til en styrket forbrugerbeskyttelse. Det skal udnyttes offensivt. En fælles europæisk forbrugerpolitik med et højt beskyttelsesniveau vil endvidere kunne give europæiske virksomheder en global konkurrencefordel, fordi de bliver mere effektive til at fremstille sunde og sikre varer.

Socialdemokratiet arbejder for en forbrugerpolitik, der sikrer forbrugerne adgang til klar og fyldestgørende information om varer og ydelser. Det giver et reelt frit valg i forhold til kvalitet, pris, økologi, sundhed og dyrevelfærd. Fyldestgørende information gør os til stærke forbrugere, så vi kan tage konsekvensen af vore holdninger til økologi og dyrevelfærd, tilsætningsstoffer og fremstillingsmetoder. Vi vil tage etikken med på indkøb.

For Socialdemokratiet er forbrugerpolitikken og konkurrencepolitikken en helhed. Det er en forældet tankegang, at forbrugerhensyn er i modstrid med erhvervslivets interesser. Det er tværtimod en fordel for erhvervslivet, at det bliver bedre til at fremstille de varer, som forbrugerne efterspørger og en effektiv konkurrence sikrer forbrugerne de bedste varer til den laveste pris.

Sunde og sikre fødevarer er en af vore mærkesager

Mennesker skal ikke blive syge af at spise. Derfor vil vi fortsætte kampen mod salmonella og andre farlige bakterier og giftstoffer i vore fødevarer. Ansvarer ligger først og fremmest hos dem, der producerer og sælger fødevarer. Men de skal også have nogle klare regler at leve op til. Det handler om at skabe fornyet tillid til kvaliteten af vore fødevarer.

Socialdemokratiet arbejder for, at brugen af tilsætningsstoffer begrænses. Vi er imod, at tilsætningsstoffer bruges til at "sminke" maden med, så gamle fødevarer kommer til at se friske ud. Eller de slører det reelle indhold i maden, som når fedt farves rødt for at ligne kød.

Der er brug for større viden om, hvordan tilsætningsstoffer i fødevarer påvirker menneskers sundhed, og de tilladte tilsætningsstoffer skal hele tiden vurderes i forhold til den nye viden, der kommer frem.

Socialdemokratiet vil, at ny viden skal bruges til at få så sunde, sikre og friske fødevarer som muligt. Danmark skal producere fødevarer af topkvalitet. Derfor må der satses mere på forskning og udvikling, og på at få den offentlige forskning til at spille bedre sammen med virksomhedernes viden.

Der er brug for en tænkepause for udsætning af gensplejsede planter. Mulige risici må kortlægges gennem mere forskning, så vi får sikkerhed for, at der ikke er nogen fare for skader på mennesker eller miljø. Godkendte gensplejsede varer skal mærkes i alle led - fra

råvare til fremstillet produkt.

Op mod 40 pct. af den mad, vi spiser, fremstilles i udlandet. Derfor er danske regler ikke nok. Vi vil arbejde aktivt i EU og andre internationale fora for at få fastlagt høje krav til fødevarers sikkerhed og sundhed.

Virksomhederne

Også erhvervslivet ønsker gennemsækelighed. Virksomhederne vil gerne kunne koncentrere sig om at udvikle produkter og ydelser. Derfor vil de gerne have de bedste regler at arbejde under og slippe for unødvendigt papirarbejde.

Socialdemokratiet vil sætte ind på flere fronter. Når der laves ny lovgivning, skal administrationen minimeres. Også den gældende lovgivning skal ses efter i sømmene, så vi kan opnå de samme mål med mindre administrativ indsats. Endelig skal vi tilrettelægge arbejdet med administrationen bedre.

Myndighederne skal samarbejde med virksomhederne om den mest smidige og effektive løsning af arbejdet. Lønninger, skatter og afgifter samt regnskabsoplysninger skal kunne indberettes enkelt og elektronisk.

Arbejdet med udviklingen af et professionelt erhverv for erhvervsservice skal fuldføres, så virksomhederne får et enkelt og billigt alternativ til selv at udføre deres administrative opgaver. Særligt for de mindre virksomheder er der tid og penge at spare ved en målrettet indsats på alle områder.

Med henblik på udnyttelse og udvikling af ny teknologi samt uddannelse af medarbejdere skal især mindre og mellemstore virksomheder opmuntres til dannelse af netværk.

KAP. IV: VI VIL FREMME MENNESKERETTIGHEDER, SOCIAL RETFÆRDIGHED OG FRED

Socialdemokratiet ønsker, at Danmark er aktivt med i det internationale samarbejde.

Vi bør ikke vælge at sætte os udenfor udviklingen. Med udgangspunkt i vore værdier og holdninger skal vi præge udviklingen og øve indflydelse på de forhold, som under alle omstændigheder påvirker os.

Danmark har altid været stærkt forbundet med sin omverden. Det viser vores historie. Vores økonomi er åben, vi eksporterer meget, og varerne i vores hjem viser, at vi langt fra nøjes med at bruge mad og varer, der kan fremstilles her i landet.

I Danmark har vi et velfærdssamfund. Også i EU er der opstillet mål om velfærd og bæredygtighed. Den store udfordring er det globale samfund. Denne udfordring hænger tæt sammen med vort politiske arbejde i Danmark.

Norden skal spille en rolle i verden, både i vort eget nærområde omkring Østersøen, i Europa og globalt. Vi har meget at tilbyde. Den nordiske velfærdsmodel hviler på klare fælles værdier så som reelt lige muligheder, et socialt sikkerhedsnet samt en solidarisk finansiering. En stærk fagbevægelse med en central rolle i udviklingen af arbejdsmarkedet og samfundet som helhed er også karakteristisk for Norden. Vi er afhængige af hinanden - i Norden, i Europa og globalt - som aldrig før.

15. DE EUROPÆISKE MULIGHEDER

Amsterdamtraktaten er et godt grundlag for samarbejdet i EU. For første gang i historien har vi mulighed for at skabe en hel verdensdel, hvor hensynet til mennesker, miljø, fred og

sikkerhed samt god økonomi forenes.

Amsterdamtraktaten skal bruges til at forbinde det indre marked endnu stærkere med mindstebestemmelser på arbejdsmarkedet, et bedre arbejdsmiljø og ligestilling. Forbrugernes sundhed og retssikkerhed skal være overordnede principper i et indre marked, der som det første fælles marked mellem mange lande skal være præget af andet end markedskræfternes frie spil.

Disse landvindinger for velfærd skal EU også bruge til at påvirke verdenshandlen med. EU skal udvise socialt lederskab i verdensøkonomien ved at insistere på respekt for menneskerettighederne og for de grundlæggende faglige og sociale rettigheder samt hensynet til miljøet.

Fredens projekt

Øverst på Socialdemokratiets europapolitiske dagsorden står udvidelsen af EU med de central- og østeuropæiske lande. Det er en historisk chance for at skabe et gensidigt forpligtende samarbejde i et fredeligt Europa. For ansøgerlandene vil medlemskabet af EU bidrage til at skabe grundlag for fremgang og øget velfærd for befolkningerne. Det er den bedste garanti for fred.

Vi vil så stærkt som muligt arbejde aktivt for at støtte ansøgerlandene, herunder især de baltiske, for at fremme processen. Både ved direkte støtte og ved at arbejde for en løbende tilpasning af EU til udvidelsen gennem interne reformer af strukturfondene, landbrugspolitikken samt institutionerne. Også efter udvidelsen skal der i EU's institutioner sikres åbenhed, demokratisk legitimitet og handlekraft. EU skal også i fremtiden være et samarbejde, hvor både store og små lande føler sig hjemme.

Sammen med de andre nordiske lande har Danmark et særligt ansvar for landene omkring Østersøen. Danmark yder en stor øststøtte, som yderligere skal målrettes udbygningen af demokrati, udviklingen af velfærd og sikringen af et rent miljø.

Det er vigtigt at udbygge forbindelserne til Rusland og Ukraine. Socialdemokratiet ønsker, at disse lande fastholdes i et forpligtende internationalt samarbejde og at støtte udviklingen af demokrati. Europarådets og OSCE's arbejde til fordel for menneskerettighederne og respekten for mindretallene - især i landene i Østeuropa - skal styrkes. Også forbindelserne mellem EU og landene i Middelhavsområdet skal styrkes. EU skal bidrage til en økonomisk udvikling i Nordafrika.

Der er lagt op til væsentlige ændringer i Europas sikkerhedspolitiske arkitektur i de kommende år. EU skal aktivt tage ansvar for at sikre fred og stabilitet i den europæiske region. Socialdemokratiet ser gerne, at EU-landene spiller en mere aktiv rolle, når det gælder humanitære opgaver og redningsopgaver, fredsbevarende opgaver og opgaver i forbindelse med krisestyring - herunder fredsskabelse i Europa. Det kræver også en styrket fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det er vigtigt, at vi i Danmark følger udviklingen aktivt og tæt.

Beskæftigelsen

Der er brug for et tæt og forpligtende samarbejde om landenes økonomiske politik for at skabe flere arbejdspladser. Amsterdamtraktaten åbner nye muligheder for at forbedre samarbejdet. Hverken offentlige indtægter og udgifter eller socialpolitikken og arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken skal harmoniseres. Men der kan med fordel ske en koordination, så den beskæftigelsesfremmende politik får størst mulig virkning.

Der er med Amsterdamtraktaten og beskæftigelsespagten kommet meget mere fokus på jobskabelse i EU. Socialdemokratiet vil arbejde for at fortsætte den udvikling, der er sat gang i på området. Det skal blandt andet ske ved at opfordre til og arbejde for en aktiv

arbejdsmarkedspolitik, livslang læring og et højt investeringsniveau i de europæiske lande. Ligeledes er udviklingen af den sociale dialog central for beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitikken. Fokus på jobskabelse kræver også en europæisk erhvervspolitik. Konkurrenceevnen skal styrkes ved at satse på fornyelse, forskning og udvikling samt uddannelse og efteruddannelse. Konkurrencepolitikken skal håndhæves strengt, så konkurrenceforvridende statsstøtte modvirkes. Der skal sættes hårdt ind overfor underholdsaftaler og karteller.

Danmark og den fælles valuta

Socialdemokratiet går ind for dansk deltagelse i den fælles valuta, euroen. Vi mener, det sikrer:

- Tryghed og stabilitet om dansk økonomi - og dermed grundlaget for den fortsatte velfærd
- De bedste vilkår for sikringen af beskæftigelse og arbejdsplader i Danmark
- Indflydelse på de beslutninger, der under alle omstændigheder påvirker vores fremtid

Et stærkt samarbejde om den fælles valuta vil understøtte Socialdemokratiets vision om et demokratisk, fredeligt Europa, der kan gøre verden til et bedre sted at leve i for kommende generationer.

EU og flygtninge

Socialdemokratiet finder det vigtigt, at de europæiske lande tager et større ansvar for verdens flygtningeproblemer blandt andet gennem hjælp til flygtninge i nærområderne. Den forebyggende indsats er helt afgørende. EU-landene skal i højere grad medvirke til at fjerne årsagerne til, at mennesker flygter fra deres hjemegn og hjemland.

Efter Socialdemokratiets opfattelse er der behov for at styrke EU-landenes samarbejde om asyl- og flygtningepolitik. EU skal føre en humanitær flygtningepolitik og samarbejde om fælles mindsteregler for en ordentlig behandling af flygtninge, så de sikres retsbeskyttelse.

16. VERDENSHANDEL MED ET MENNESKELIGT ANSIGT

Både som nation og som medlem af EU skal Danmark søge indflydelse på verdenshandlen. EU skal udvise socialt lederskab i verdensøkonomien og insistere på respekt for grundlæggende faglige rettigheder, sociale rettigheder, miljøhensyn og menneskerettigheder.

Forpligtende samarbejde om verdenshandlen skal foregå i verdenshandelsorganisationen, WTO. Samarbejdet skal sikre fair handel mellem landene og effektivt hindre handelskrige.

Beslutninger i WTO kræver enstemmighed. For at opnå stærkere demokratisk kontrol og åbenhed har Danmark foreslået en parlamentarisk forsamling i WTO.

Socialdemokratiet vil arbejde for et værdigrundlag i WTO, der rækker ud over fri handel. Markedskræfterne tøjles bedst gennem et forpligtende politisk samarbejde over landegrænser.

EU skal arbejde aktivt på, at WTO sikrer og respekterer internationale aftaler om:

- Internationalt fastsatte standarder for menneskerettigheder
- Forbud mod børnearbejde
- Konventioner fra den internationale arbejdsorganisation ILO
- Forbud mod affaldseksport
- Internationale miljøkonventioner
- Kvinders rettigheder
- Forbud mod børneprostitution

I udviklingslandene opfattes disse krav ofte som om, at de forkætrede gammeldags toldmure afløses af forbruger- og miljøhensyn med samme effekt: ingen markedsadgang og fastholdelse i et mønster, hvor de leverer råvarer til os, som skummer værditilvæksten. Der skal oplyses og kompenseres, så udviklingslandene får bedre forståelse - og råd til - at følge med i de kvalitative krav.

For at understrege ønsket om og nødvendigheden af at fremme udvikling og miljø samtidigt, har det internationale samfund skabt forskellige økonomiske mekanismer. Socialdemokratiet mener, at Danmark på dette område bør være et foregangsland. Derfor vil vi arbejde for et forbud mod eksport af de mest miljøskadelige stoffer. Danmark yder et stort bidrag til Den globale Miljøkapacitet, FNs miljø- og udviklingsprogram og til Montreal-protokollen (ozonlaget). Socialdemokratiet vil fortsat prioritere denne indsats højt.

17. VERDEN, UDVIKLING OG FRED

Der er brug for internationale organisationer som demokratisk modspil til de internationale markedskræfter.

FN's rolle er under hastig forandring. Hensynet til staternes ukrænkelighed skal ikke længere sættes over hensynet til menneskets rettigheder. Det er kendetegnet for det ansvar for menneskerettighederne, som det internationale samfund påtager sig. Socialdemokratiet ønsker, at FN kommer til at spille en nøglerolle, når det gælder nedrustning, menneskerettigheder, miljø og udviklingssamarbejde. En forudsætning herfor er grundlæggende reformer af FN.

Socialdemokratiet støtter udviklingen hen imod en international retsorden, når det gælder respekten for menneskerettigheder.

Fattigdommen i verden er et humanitært og et sikkerhedspolitisk problem og en trussel mod miljøet.

Der er mere end nogensinde før brug for en forebyggende og stabiliserende indsats i forhold til verdens fattigste folk og i forhold til de mest usikre brændpunkter. Alle verdens lande skal leve op til anbefalingerne fra Det sociale Topmøde i København.

Fred og sikkerhed

De bløde sikkerhedspolitiske udfordringer kræver en indsats for omfordeling i verden. De kræver også mere lige adgang til verdensmarkedet, at ressourcerne bevares, og at menneskers rettigheder forsvares.

Udviklingslandene prioriterer ofte militære udgifter meget højt. Det er helt uacceptabelt, at en række af verdens fattigste lande bruger flere penge på militær end på sundhed, eller end ikke har en omfordelingspolitik fra rig til fattig. Det drejer sig om social og økonomisk fremgang til gavn for den brede befolkning.

Moderne freds- og sikkerhedsarbejde kræver også en direkte indsats for at forhindre eller løse

konflikter, der ofte har karakter af interne stridigheder med talløse uskyldige ofre. Der gøres en betydelig dansk indsats under freds- og stabilitetsrammen. Socialdemokratiet vil styrke det freds- og konfliktforebyggende arbejde i udviklingsbistanden. Udviklingen af fredeligt politisk og økonomisk samarbejde skal hvile på OSCE's principper.

Men der er også brug for traditionel sikkerheds- og forsvarspolitik. Her skal det internationale beredskab være i centrum. Alle europæiske forsvar har brug for at bevæge sig væk fra tanken om, at de i sig selv skal udgøre et totalforsvar. En arbejdsdeling mellem landene i NATO skal sikre, at vi kan yde en mere effektiv indsats.

Socialdemokratiet vil intensivere indsatsen til fordel for nedrustningen, herunder en reduktion af atomvåbnets rolle i verden. Danmark bør arbejde aktivt for, at det internationale totalforbud mod personelminer bliver gennemført i praksis.

Udviklingsbistand

De rige lande har en grundlæggende forpligtelse overfor udviklingslandene. Gennem bistand og handel skal de rige lande hjælpe udviklingslandene med at bekæmpe fattigdom, sygdom og analfabetisme og erstatte den med en økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig fremgang i verdens fattige lande.

Socialdemokratiet finder det uacceptabelt, at de rige landes udviklingsbistand nu er den laveste i 30 år. Samtidig kæmper mange udviklingslande med enorme gældsbyrder, som i sig selv svækker mulighederne for at skabe en positiv udvikling.

EU bør medvirke til, at fattige lande uden mulighed for en holdbar afvikling af deres gæld, skal eftergives dele af eller hele gælden.

De rige lande må i første omgang øge deres udviklingsbistand til FN's målsætning. Socialdemokratiets mål er, at alle rige lande når op på 1,5 procent af den samlede produktion til udviklings-, miljø- og katastrofebistand. EU kan blive foregangsregion på den internationale scene, hvis EU-landenes bistand bringes i overensstemmelse med FN's mål.

Socialdemokratiets mål om fattigdomsbekæmpelse gennem bistand til de fattigste lande betyder, at vi skal støtte udvikling af social-, sundheds- og uddannelsessektorerne i de enkelte udviklingslande. Men for at skabe udvikling kræves også udvikling af f.eks. produktion, energi og transport. Der skal sættes på begge strategier for at skabe grundlag for, at udviklingslandene bliver ejere af deres egne fremskridt, og at fattigdommen blandt de fattigste kan bekæmpes effektivt.

Dansk udviklingsbistand skal derfor bygge på realistiske og flerårige programmer for de lande, vi samarbejder med. I de enkelte sektorprogrammer skal der tages hensyn til miljø, kvinder, børn og særligt udsatte befolkningsgrupper.

Udviklingsbistand skal derfor bygge på samarbejde og dialog. Det er afgørende for os, at udviklingsstrategien bygger på lokalt ejerskab og opbygning af samfund præget af god regeringsførelse, fremme af demokrati, overholdelse af menneskerettighederne og bekæmpelse af korruption.

I lande, hvor regeringen og overklassen fastholder befolkningen i et udemokratisk og undertrykkende regime, kan sanktioner være midlet. Vi ønsker også fortsat mulighed for at støtte udvikling i de enkelte lande udenom regeringerne, såfremt forholdene forhindrer et normalt samarbejde med landets regering.

Samhandel og danske erhvervsinvesteringer i udviklingslandene bør nyde fremme i de kommende år. Kulturelt samarbejde samt et aktivt og folkeligt forankret u-landsarbejde

bidrager til, at dansk udviklingsbistand kan indeholde en betydelig indsats gennem folkelige organisationer. Socialdemokratiet vil sikre den hjemlige opbakning til udviklingsbistand gennem en effektiv administration og kontrol af de statslige bevillinger og oplysning om forholdene i udviklingslandene og de fremskridt, vi bidrager til.

Partisamarbejde

Socialdemokratiet har over en lang årrække deltaget i opbygningen af et stærkt internationalt partisamarbejde. På nordisk plan (SAMAK), i Europa (PES) og globalt i Socialistisk Internationale (SI). Dette samarbejde er et stort aktiv, og vi vil i de kommende år styrke dette samarbejde for at fremme vores fælles mål.

KAP. V: VÆRDIER, DER BÆRER

Politik er at deltage og påvirke udviklingen. Vore beslutninger skal bæres af værdier og holdninger og rettes mod fremtiden. Ikke mindst i en tid, hvor alt kan virke uoverskueligt, skal værdierne spille en hovedrolle i formuleringen af holdningerne og den praktiske politik.

For Socialdemokratiet gælder det om at skabe de bedst mulige rammer for, at alle efter evne kan tage ansvaret for eget liv og medansvaret for samfundets udvikling. Det er værdifuldt at kunne klare sit eget og sin families liv. Og det er værdifuldt at kunne bidrage til, at alle andre også er i stand til at klare deres liv. Et stærkt fællesskab er fundamentet for det frie menneske.

For Socialdemokratiet er deltagelsen i samfundslivet og muligheden for at udgøre en del af den demokratiske proces på arbejdsplads, i lokalområde og nationalt og internationalt som sådan helt afgørende. Ikke alene når der skal træffes beslutninger, men også når forudsætningerne for beslutningerne lægges – i debatten. Debatten bør aldrig forbeholdes en mindre elite. For Socialdemokratiet er det vigtigt, at alle inddrages i debatten om velfærdssamfundets fremtid.

Mange spørgsmål i et moderne samfund er vanskelige at svare på. For eksempel stiller den teknologiske udvikling os i nogle svære dilemmaer, som udfordrer vore etiske holdninger. Det er nødvendigt, at mange deltager i debatten og i udformningen af de svar, der kræves af os. Ellers er der andre, der tager beslutningerne for os.

Kulturelle oplevelser er identitetsskabende. Det er samfundets opgave at give flere mulighed for at formulere sit kulturelle udtryk og at sikre kunstneriske og kulturelle valgmuligheder. Her kommer markedets mekanismer til kort. En offentligt støttet aktiv kulturpolitik må til for at sikre mangfoldigheden.

En snæver, nationalistisk danskhed er forsøgt vakt til live igen i de seneste år. Socialdemokratiet vil understrege de værdier, der har præget og fortsat vil præge Danmark: Frihed, solidaritet, retfærdighed, tryghed, ligeværd, ytringsfrihed, tolerance og respekt samt ansvar over for andre.

18. DEMOKRATIET

Som danskere er vi med til at træffe beslutninger mange steder. Lige fra vores hjem og arbejdsplads over kommunalbestyrelse og folketing til EU og FN. Vi samarbejder over grænserne ved Østersøen og i Nordisk Råd, ved Øresund og i Sønderjylland. Nogle beslutninger træffer vi selv, andre vælger vi repræsentanter til at træffe.

Demokratiet er på én gang bestandigt og i stadig forandring. Gennem de sidste mange år er stadig færre medlemmer af politiske partier. Omvendt udspiller det demokratiske engagement og ansvar sig mange steder: På arbejdspladserne, i de mange forskellige typer institutioner, i de frivillige organisationer, samt i forskellige råd og udvalg med borgerinddragelse. Der er

oprettet: Grønne råd, integrationsråd, sociale koordinationsudvalg, ældreråd og handicapråd.

Socialdemokratiet ønsker at fremme den demokratiske dialog nationalt såvel som i lokalsamfundet. Samtidig er det nødvendigt at understrege det fælles ansvar. Hensynet til helheden, som eksempelvis er det, der tegner de politiske partier, må ikke gå tabt i hensynet til "enkeltsags-områder".

Det fælles ejerskab til velfærdssamfundet og dets udvikling skal styrkes. Derfor vil vi fremme muligheden for dialog, indflydelse, høringer og involvering. Fælles værdier, opgaver, ansvar og indflydelse er med til at knytte mennesker sammen, og skabe større sammenhængskraft i det danske samfund.

Hver enkelt, der vælger ikke at deltage, overlader beslutningen til andre.

I Socialdemokratiet har vi altid haft det som et hovedmål at sikre, at alle kan deltage og udøve indflydelse. Derfor er det vigtigt, at alle grupper i samfundet har reel mulighed for at deltage i beslutningsprocesserne i de kommunale råd. Medlemmer af kommunale råd er, uanset om de er privat eller offentligt ansat, sikret ret til frihed fra arbejde med kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, ligesom der ydes tilskud til børnepasning. Samtidig er medlemmer af kommunale råd sikret på samme måde som tillidsmænd. Socialdemokratiet vil arbejde for endnu bedre forhold for de folkevalgte i kommuner og amter.

Det danske samfunds helt overordnede opbygning er bestemt i Grundloven. Her er de grundlæggende demokratiske principper slået fast: Stemmeretten og parlamentarismen. Grundloven sikrer også retssamfundet ved at fastslå den enkeltes retsstilling og domstolenes uafhængighed. Det har været et godt fundament for udviklingen af det danske samfund.

Hvis man skulle skrive en grundlov i dag, så ville der stå mere om menneskerettigheder, naturens beskyttelse og internationalt samarbejde. For Socialdemokratiet er det vigtigt at diskutere disse emner, også i relation til Grundloven. Men vigtigst er det at sikre, at udviklingen afspejles i vores almindelige lovgivning, og at vi til stadighed forbedrer demokratiets funktion i hverdagen.

Demokratiopdragelsen starter i hjemmet, hvor man i familien lærer børn at tage ansvar og beslutninger i dialog og samspil med andre. I børnehaven, fritidshjem og skole bygges der videre på opdragelsen til demokrati. Elevrepræsentanter bør i videst muligt omfang have stemmeret i skolebestyrelsen.

Demokratiet styrkes og udvikles gennem lokal debat og oplysningsvirksomhed i folkeoplysende organisationer. Folkeoplysning er en afgørende kulturel aktivitet i et demokratisk samfund.

Vi vil arbejde for regulære folkehøringer og dialogkonferencer, der giver bred mulighed for direkte inddragelse i de politiske beslutningsmodeller.

Vi vil bruge IT som et af flere redskaber i en bedre adgang til de politiske debatter og beslutningsprocesser. Det bliver lettere at få adgang til de steder, debatten foregår, og til de mennesker, der er valgt til at træffe beslutninger. Og det bliver lettere selv at finde ud af, hvorfor beslutningerne faldt ud, som de gjorde. Socialdemokratiet vil, at det bliver lettere og mere tilgængeligt at følge med og deltage

19. ETIKKEN

Den teknologiske udvikling har stillet mennesket over for mange udfordringer. Vi har svært ved at forstå og vænne os til, at man kan gribe dybt ind i det menneskelige liv. Livets begyndelse eller afslutning er ikke længere overladt til naturen. Undervejs kan vi forme den

enkeltes muligheder for et godt liv med mad, medicin og teknik på en måde, som tager vejret fra os.

Overalt i verden er man veget tilbage fra en grundlæggende politisk diskussion om modsætningerne mellem det, vi kan, og det vi vil. Enten har man opgivet at øve indflydelse – det er udviklingen, siges det. Eller man har valgt at sige, at der er tale om dybt personlige spørgsmål, som hvert enkelt menneske må slås med uden fælles sprog, uden fælles viden og uden fælles redskaber. Vi har valgt at forholde os til udviklingen og har prøvet at påvirke den. Men vi har endnu ikke formået at skabe et mere fælles udgangspunkt. Det vil Socialdemokratiet forsøge.

Nogle af de mange spørgsmål, vi har prøvet at forholde os til og regulere, er abort, ægtransplantation, sæddonation, forsøg på menneskeæg, rugemødre, forældres alder, dødsstraf, hjernedøds-kriterium, organdonation, patent på dyr og mennesker, forsøg på dyr, genmodificering og hjernekirurgi. Socialdemokratiet mener, at et grundlæggende krav til ny teknologi er, at den anvendes til gavn for mennesker, samfund og den levende natur. Både de gavnlige og mulige risici skal dokumenteres. For eventuelt at acceptere risici, skal teknologien bidrage til større livskvalitet i form af bedre fødevarer, øget sundhed eller bedre miljø. Det er ikke tilstrækkeligt med økonomiske fordele. Der skal tages hensyn til menneskers selvbestemmelsesret og værdighed, når der anvendes ny teknologi, og til menneskers, dyrs og naturens integritet og sårbarhed.

Bioteknologiske virksomheder er ansvarlige for, at der foretages en løbende risikovurdering af deres produkter.

Disse hensyn kan vi kun få bedømt og afvejet i en åben proces, hvor alle får lejlighed til at ytre sig, og hvor hver enkelts synspunkt er vigtigt. Vi skal have en debat præget af respekt. Alt andet vil give frit løb for fordomme, uforsigtighed og undertrykkelse af nødvendige oplysninger.

Socialdemokratiet vil tage et første skridt til en mere fælles proces for hele befolkningen. Vi vil sikre, at etiske vurderinger gøres obligatoriske ved ny regulering og ved revision af eksisterende regulering af den teknologi, der knytter sig til mennesket og det levende. Vi vil tage udgangspunkt i livskvalitet, menneskers selvbestemmelse, kollektiv gavn, respekt for andres synspunkter og åbenhed og viden.

Vi skal skabe et sæt af etiske kriterier, som ved deres spørgsmål sikrer, at alle væsentlige overvejelser bliver gjort. Uden en konsekvent inddragelse af etiske kriterier og en lige så konsekvent inddragelse af befolkningen i debatten om deres opfyldelse, vil vi miste muligheder. Enten vil vi blokere for positive bidrag til udviklingen af vores velfærd fra ny teknologi, eller vi vil overraskes over negative bidrag, som vi måske ikke ville have accepteret risikoen for.

En indsats for et sæt etiske kriterier vedrører naturligvis ikke kun os i Danmark. Vi er stærkt berørt af den udvikling, der sker i verden omkring os, og vi vil kunne gå i dialog med andre. Der er derfor god grund til, at vi medvirker til at sætte debatten om etikken og teknologien højt på dagsordenen, også internationalt. I Socialdemokratiet vil vi gerne gå forrest i denne udvikling, selv om vi bestemt ikke har alle svar. Det er dem, vi skal finde.

20. KULTUREN

Dansk kultur har udviklet sig gennem århundreder - ikke mindst i samspillet med andre kulturer. Kulturpolitik er at give rammer for menneskelig og kreativ udfoldelse.

Kulturpolitikken skal være alsidig og også tage hensyn til etniske og andre mindretal. Et

alsidigt kulturliv har afgørende betydning for samfundsudviklingen og sammenhængskraften i samfundet.

Kultur er identitetsskabende. Den er med til at bestyrke eller provokere os i vores syn på menneskeheden og de vilkår, vi deler. Kunst og kultur skal skabe debat for, at ny forståelse kan opstå. Derfor forsvaret Socialdemokratiet den kunstneriske frihed.

Kulturen er vores fælles arvegods. Derfor bør kulturpolitik integreres i andre områder for at skabe sammenhæng og forståelse for de fælles værdier.

Socialdemokratiet vil skabe gode rammer for den skabende kunst og bredden i kulturen i hele landet. Et alsidigt kulturliv, med kvalitet og plads til nyskabelser og udfordringer, kan ikke overlades alene til markeds kræfterne. Derfor er der brug for såvel offentlig som privat støtte til det danske kulturliv.

Dansk filmproduktion er inde i en god udvikling. Kunstarter som film, multimedier og rytmisk musik skal have bedre rammer. Dels gennem støtte til produktioner og dels gennem bedre forsvar af kunstnernes ophavsrettigheder.

Vi vil bruge det nordiske samarbejde til at støtte oversættelse af bøger fra dansk til andre sprog samt produktion af TV, multimedieprogrammer og film. Det vil få dansk og skandinavisk kultur til at stå stærkere på den internationale scene.

Vi vil styrke børn og unges adgang til kultur af høj kvalitet i hele landet. Det gælder både i forhold til film, teater, musik, dans, litteratur og multimedieprodukter. Musikskolerne bør udbygges, så musikskolerne kan blive musiske skoler, hvor også drama, billedkunst og multimedietilbud får plads, og hvor flere børn får tilbud om at være med.

Socialdemokratiet mener, at idræt er en kulturel aktivitet, og som i musik, billedkunst, film, teater er der også en stor mangfoldighed af aktiviteter. Det er positivt, at idrætslivet i Danmark er bredt organiseret - fra amatør- til eliteplan, så mangfoldigheden også er afspejlet på den organisatoriske plan. Idræt på motionsplan er desuden en væsentlig faktor i en forebyggende sundhedsindsats. Målet for idrætspolitikken er derfor også at inddrage alle befolkningsgrupper i aktiv idrætsudfoldelse som en del af borgernes hverdag. Breddeidræt og eliteidræt er på mange måder forbundne kar. Endvidere har eliteidrætten en høj underholdningsværdi for såvel unge som voksne.

Gratis adgang til informationer, herunder internet, på biblioteker og den frie låneret er afgørende for Socialdemokratiet. Der skal være adgang til bibliotekerne, også når de fleste har fri, f.eks. om søndagen.

Kultur og kommunikation er nært forbundne. Der er brug for at styrke public service i en tid, hvor udbuddet af elektroniske medier vokser kraftigt. De elektroniske medier skal både lokalt og nationalt sikres udviklingsmuligheder. Information som forudsætning for borgernes demokratiske deltagelse i samfundet skal opprioriteres og public service-forpligtelsen i licensbetalte medier skal fornys. Public service betyder, at der er reelle valg, så vi ikke er tvunget til at se eller høre det samme uanset valg af kanal. Derfor bør der sikres alsidighed i programudbuddet. Public service indebærer desuden en styrkelse af borgernes ytringsfrihed. Public service-stationer skal have mulighed for at blive digitaliseret.

Folkets kirke

Folkekirken præger vores etiske holdninger og indstilling til andre mennesker, og er en del af den danske kultur. Folkekirkens forkyndelsesfrihed understreges ved, at præsterne lønnes af staten, der samtidig skal sikre åbenhed og demokrati. Socialdemokratiet arbejder for en videre udbygning heraf.

Det er en politisk opgave for Socialdemokratiet at deltage i det folkekirkelige arbejde på alle planer for at udvikle den danske folkekirke til en folkets kirke og et vigtigt bindeled i lokalsamfundet.

Menighedsrådenes arbejde er en vigtig del af folkekirkens demokrati. Menighedsrådene har et stort ansvar omkring bl.a. kulturværdier, vedligeholdelse og økonomi. Der må udvises samme omhu med forbruget af ressourcer som alle andre steder i samfundet.

Folkekirken og dens opbygning skal afspejle, at kirken er alles kirke og ikke blot for de få. Socialdemokratiet støtter en mere alsidig anvendelse af kirkebygningerne. Menighedsrådene opfordres til i endnu højere grad at lade sognegårde og lignende anvendes af foreninger og organisationer til mødevirksomhed og sociale aktiviteter.

Socialdemokratiet støtter folkekirkens mellemfolkelige arbejde her og ude i verden. Det sker blandt andet gennem undervisning og udveksling, så der skabes forståelse for religiøs mangfoldighed.

21. VÆRDIERNE

Måske befinder dansk identitet sig i krydsfeltet mellem, hvordan vi er, og hvordan vi gerne ser os selv. Vi husker mere eller mindre af den historie, der har sit udspring her i landet, eller som er kommet hertil udefra i form af handel og krigstogter gennem tiderne. Forståelse for dansk historie er derfor også forståelse af, at tingene udvikler sig.

Der er mange, der gerne vil tage patent på danskheden, ikke mindst i mødet med andre kulturer. Socialdemokratiet er ikke blandt dem. Alle borgere i Danmark er lige og skal behandles ligeværdigt. Den største trussel mod velfærdssamfundets videre udvikling kommer fra dem, der spiller hasard med sammenhængskraften i vores samfund ved at oppiske en hadsk, fordomsfuld stemning mellem forskellige befolkningsgrupper.

For Socialdemokratiet er det afgørende at definere hvilke værdier, der skal kendetegne Danmark og som skal udgøre samfundets fælles ramme. Disse værdier er fremkommet ved en kombination af de ydre vilkår for vores liv og årtiers politisk stræben. Det gælder:

- Rettigheder og pligter. At være medlem af det danske samfund giver en række rettigheder og pligter, som må følges ad. Ansvar for fællesskabets udvikling deles af hele befolkningen. Vi har alle et ansvar for egen og andres velfærd. Solidariteten skal række udover dem, vi kan sige "vi" om, og de mest sårbare behov skal stå i centrum for vore fælles prioriteringer. Frihed og fællesskab i forening er afgørende værdier for Socialdemokratiet
- Åbenhed og tolerance. Ligeret for alle kræver åbenhed - også over for dem, der ikke er som flertallet. Men det må aldrig udvikle sig til ligegyldighed. Alle mennesker har umistelige, universelle rettigheder. Det gælder også i forholdet mellem mænd og kvinder, som skal behandles lige og uden tvang. Mangfoldighed kan være det brændstof, der bevæger vores og samfundets udvikling. Det kræver, at vi respekterer hinanden, udfordrer hinanden og bruger hinandens talenter
- International solidaritet og respekt for menneskerettighederne. Socialdemokratiet vil fortsætte den solidariske linie i forhold til verdens fattigste. Det er på én gang udtryk for solidaritet og en forståelse af, at fattigdom og ressourcemangel er arnested for konflikter, der også kan ramme os selv

Nogle værdier ændrer sig over tid. Værdierne finder forskellige udtryk til forskellig tid og alt efter politisk overbevisning, tro, historie og kulturel baggrund. For Socialdemokratiet vil værdierne altid være forankret i det humanistiske menneskesyn: Ligeværd og fælles ansvar.

For dem, der ikke ved, hvor de vil hen, er alle veje lige gode. Det er de ikke for Socialdemokratiet. Vi mener, at ægte frihed forudsætter fællesskab og retfærdighed - socialt, økonomisk og på alle andre måder. Det er den store værdi, som har båret fremgangen i det 20. århundrede, og som vi i ord og handling vil bære med ind i det 21. århundrede.